Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 14 МАРТ, 1987 ШУ. ★ № 32 (7378). ★ Мах 3 кеп.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара накъадолхаш!

КПСС ЦК Политбюро

Жилищно-коммунальни боахама гІулакх дІахо тоадарах дола дош дийцар 12 марта хиннача КПСС ЦК Политбюро заседане. КПСС XXVII-ча съездо белгалъяьча социальни программага хьежжа мехка дикка дегІадеиад жилищно-гражданск гІишлош хьалъяра гІулакх. Цхьабакъда, жилищно-коммунальни боахама гІулакх хІанзарча хано дІадехачул тІехьадус. Белгалъяьй советски наха коммунальни гІулакхаш дара, из сфера дІахо технически чІоагІъяреи укхаза долаш дола кхоачамбоацараш дІадахараи йола комплекс. ЦК Политбюрос союзни республикай Министрий Советашкара, моттигерча органашкара хьадийхад жилищно-коммунальни боахама хьалаштеи дІахо уж тоадараи бола шоай бехктоккхам кхы а лакхбе безилга. СССР Госстройна тІадиллад жилищно-коммунальни сфере Іилма-технически прогресс Іалашъярца дувзаденна дешаш къоастадела.

Коммунальни гІишлош хьалъяра, материально-технически кхоачам тоабара, кердача тайпара прогрессивни прибораши жилищно-коммунальни боахама эша оборудовании арахецара дукхагІа ахча дІахеца лаьрхІад. Энергоснабжене, аварийно-технически службай, материально-технически кхоачамий городской системаша тешшаме болх бергбола заданеш оттаяьй. Белгалдаьд жилищно-коммунальни боахама болхлой къахьегама хьалаш тоадара, цу отрасла кадраш кийчъяра наькъаш. Теркам тІабахийтаб жилищни фонд лораяраи из йоагтІача тайпара лелаяраи бола наьха бехктоккхам лакхбара.

Ийцай Л. Н. Зайкова, из ЧССР-е балха визитагІа вахача хана, цо чехословацки кулгалхошца даьча къамаьлий итогаш. Белгалдаьхад, экономически бувзамий прогрессивни формаш дІахо дегІайоалаяра дола хаьдда наькъаш, производственни бувзамаши Іилма-производственни объединенеши сихъяра долча гІулакхаша шерра таронаш луш хилар, СССР-ан ЧССР-ан юкъе шинна а оагІорахьа пайда болаш дола бувзамаш лоаттадар.

ЛадийгІад Б. Н. Ельцина бача, СССР Лакхехьарча Совета делегаце Никарагуа лаьрххІа бихьача доттагІлен наькъах болча хоамага. Политбюрос раьза йолаш белгалдаьхад цхьатарра бокъонаш йолаши шоайла дезаши леладеш дола советско-никарагуански бувзамаш. Центральни Америке политически хьал тоадара бола сандинистски кулгалхой никъ, контадорски группаи кхыча латино-американски паччахьалкхенийн наькъаш хьаллаьцад.

КПСС ЦК Политбюрос ийцай КПСС делегаци Ливе цу мехка халкъа Іаьдал оттадара 10 шу дизарах хинна цІей дезде яхарах Ю. Ф. Соловьева яь информаци, КПСС делегаце Швейцарски къахьегама парте XIII-ча съезда балха тІа дакъа лацарах И. В. Капитонова яь информаци, иштта дийцад цхьадола чурчеи арахьарчеи политика дешаш.

чттІа

Академе шера йола собрани чакхъяьннай

ПРОГРЕСС СИХЪЯРА БОЛА БЕХКТОККХАМ

Іилмай Академе, цун еррига Іилман учрежденеша, советски Іилма берригача болхлоша эргалонаш еча, мехка революционни хувцамаш деча, Іилмай Академеше болх эргабоаккхача ма могга хьинарегІа дакъа лаца деза. Из дар 12 марте Москве шиі болх чакхбаьккхача, кхаь дийнахьа хиннача Іилмай Академе шера йолча юкъарча собране сессе дийцар.

Юкъара собрани чакхйоала ди академе балха организационни моменташта хетадаь дар. Укхаза Іилма-тохкама института керда Устав, академе Іилман а, Іилман-организационни а керттера центр санна лоархІаш йийцар отделенех йола Положени. Ма дарра аьлча цига даь къамаьл дир советски Іилма керда дакхха, вай общества вахаре эргалонаш еча лоархІамегІйола инструмент а лоархІаш ларда тІара тохканаш делга дегІаккхувлача цуи бехктоккхам лакхбе безаш хиларах.

Собране цу наькъа декхараш къаьгга белгалдаьхад: сов тІехъяьккха лелаю централизм дІаяккхар, Іилман балха кулгалдеча керттерча звеньяшка демократически юкъиг кІоаргъяр, Іилман коллективаша шоай балха хьокхамех бола бехктоккхам лакхбар. Собране академически НИИ ханна дола Устав тІаийцар, цо института бокъонаш шеръю, Іилма дегІаккхувлара лаьрхІа хьателача средстваех цар шоашта хеттача тайпареи бехктоккхамеи пайда ийбелга лакхду.

Сессе доакъашхоша Іилман учрежденей кулгалхой юкъера лаьрхІача лохъяра тІаерзаяь йола академе президиума предложени могайир. Іилман-организационни гІулакхаш тІарча наха воккхалга зІамигалга хьежжа ханаш оттаяьй.

Шера йолча собране боккха теркам тІабахийтар Гаьнара Малхбоале, Урал санна йолча доархІамерча регионашка Іилма чІоагІдара дешашта. ХІанз йолаш йолча Іилман центрай базе СССР АН Гаьнарча малхбоаленеи Уральскии отделенеш хьаяра бола соцам тІаийцар. СССР АН Гаьнарча малхбоален отделене президиума председателалла хержав академик В. И. Ильичев, СССР АН Уральски отделене президиума председателалла — академик Г. А. Месяц.

Сайранарча заседане собране доакъашхоша академе керттерча совгІата — М. В. Ломоносова цІерагІа дошо медала лауреаташ, хІаьта иштта кхыча цІи хезача Іилманхой цІерагІа йола дошо медалаши премеши енна автораш безбир.

М. В. Ломоносова цІерагІа дошо медалаш еннай советски офтальмолога СССР медицински Іилмай Академе член-корреспондента С. Н. Федоровна, цІи хезача чехословацки биохимика, Чехословацки Іилмай Академе председатела И. Ржимана. ТрадицегІа лауреаташа Іилман хоамаш деш къамаьлаш дир.

(ТАСС).

Хано дІадехарашка хьежжа

Отта а яь республике кхоачашъеш я XII пятилетка шерашка машиннаькъа транспорта болх кхы а дикагІа тоабара тІаерзаяь йола программа. Самардийнахьа, КПСС Нохч-ГІалгІай обкоме хиннача совещане дийцар из программа кхоачашъелга мишта лел. ДІахо йодача хана де дезарех дувцаш белгалдаьккхар машиннаькъа транспорта болхлоша дІадаха шу толамца чакхдаьккха хилар. Планови заданеш кхоачашъяьй дерригача хьокхамех. Цул хьалхарча шераца нийсдича къахьегама овсарле планал совгІа лакхъеннай 13,2 процент, мовхьаш дІаюха кхахьара план а кхоачаш ...

Къулбаседа Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене а «Промжелдортранс» производственни объединене а балхашта хиннача хувцамех, нийслуча кхоачамбоацарех, уж сиххача хана дІадаха дезаш хиларах а Белоруссерча машиннаькъахой эксперимент балха юкъейоалаярах даьннача беркатах а дийцар совещане.

Цунца цхьана Грозненски отделене а «Промжелдортранс» объединене балха тІа а долаш да сиххача хана дІадаха деза кхоачамбоацараш, хьалха тІаийца решенеш ханнахьа кхоачаш ца еш моттигаш а хиннай. Иштта, хІанз а вІаштІехьдаькхадац Грозный — Москва яхача маршрутах хІара дийнахьа пассажирски поездаш леларгйола гІулакх. Ледара лел машиннаькъахошта чуІе гІишлош хьалъелга, Ханкальски товарни коа дІаоттаяьяц 30 тонн мухь хьалъайбе низ бола кран, кхоачаш ца деш дисад кхы а цхьацца дола гІулакхаш. Уж кхоачамбоацараш дІадахара деш долчох дийцар Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене начальника А. Спиридонова, «Промжелдортранс» объединене директора Х. Зурабова.

Совещане дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС обкома секретара Е. В. Тумсоева.

У. АЗАМАТОВ.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо доккхий декхараш тІаийцар укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Мишта кхоачашду предприяте технологаша шоаш денна дош? Хьалхарча шин бетта цар баьча балха итогашка хьежача къаьгга гуш да шоаш тІаийца декхараш цар толамца кхоачашделга. Товарни продукци арахецара паччахьалкхен план 101,5 процент кхоачашъяьй. Заданел совгІа арахийцар бІаьш эзараш сомий маьха чакхдаьккхача мехкдаьтта тайп-тайпара продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра шин бетта задани цаІи ахи процент тІехкхоачашъяьй завода коллективо. Духхьал из лакхъяра чотагІа хьаяьй цо планал совгІа ара мел хийца товарни продукци. Арахецача продукцега дІабода мах лохбарах, кхом барен хьурмат дарен режим чІоагІъярах укх шера цо паччахьалкхенна 575 эзар сом пайда баьб.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача юбилейна сийленца накъаяхара предприяте цехашта юкъе яьржача яхье хьалха а латташ, къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Атмаджев Виталий Евсеевичи, Лоза Борис Николаевичи керте латтача иттлагІчеи цхьайтталагІчеи цехий коллективаш.

Деша дай бац

Нохч-ГІалгІай Респотребсоюза чуйоагІача Грозненски производственни комбината болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча наха укх шера хьалхарча шин бетта эсала болх баьб, тІаийца декхараш долчча бесса каьхата тІа дисад. Царех меттел паччахьалкхен планах а лоархІабац уж. Завода коллективо кхоачаш ца еш йисай товарни продукци арахецареи из маьхалъяккхареи план, лоархІаяьяц из къахьегама овсарле лакхъяра йолча заданех. ТІаккха хьалхарча квартале тІаийца декхараш кхоачашдарга дог доахалга а дац.

ДоагІачул дукхагІа да арахецача продукцега дІадодар, оттабаьча боарамагІа беш пайда а бац. Цу масалаша хьахьокх балха ханах, производственни мощностех комбината коллективо хьаькъалца пайда ца ийбелга, эсала вІаштІехьбаьккхаб болхлой къахьегами социалистически яхьи.

Къаьстта во болх а беш юбилейни шу дІадоладаьд Якубов Руслан керте латтача швейни цеха болхлошеи Ханукаев Михаила кулгалдеча колбасни цеха коллективои. ДукхагІча даькъе цар бехкагІа паччахьалкхен декхар тІадусаш да комбината коллектива.

Кхашкара балхаш дІадоладара дика кийчо яьй «Шалинский» совхоза къахьегамхоша. Тоаяьй техника, Іалашдаьд дІадувргдола фу, кхы тІа эшараш.

Йоккха опыт караерзаяь болхлой ба цига къахьегараш. Царна юкъе яьржача социалистически яхье дукхаза хьалхле яьхай шофера Эльмурзаев Абубакара, механизатораша Исмаилов Мохьмада, Висаев Абдулбека.

Диллача сурта тІа: шоай балхах лаьца къамаьлаш деш латт (аьрдехьара аьттехьа) А. Сельмурзаев, М. Исмаилов, А. Висаев.

Х. МУКАЕВА сурт.

БІАЬСТАН ХЬАЛХАРЧА ДЕНОШКА

Т-150 яха трактор лехкаш ва Абдулмежидов Хьусейн. Культураш дІаера лаьтта нийсдеш воалл механизатор. Цар сеялкашка кен ба. Дохьаш доалла химикаташ а теха зене йолча хІамашка зе ца дайтара а лавараш ца деттадалийтара а обработка яь да фу.

Цхьаннена тІехьа шоллагІъяр а йолаш, дІайолалу тракторaш. Лаьтта дика нийсдаь хиларах хІама новкъа доацаш сиха йолх уж. Звенона кулгалдеш ва Хромых Евгений. Коллективни подрядагІа къахьегаш я из мехотряд.

Гаьна доацаш цхьаькха кха ули. Цу тІа хьалкхедергда баьцадаараш. Царна хьакъоастадаьд хиш дехка лаьтта. Цига кхай дІоаххал хий Іоухаргдола нийса харшаш доахаш воалл механизатор Мутушев.

ДІадахача шера ка бола ялат дика хьувкъадир колхозхоша. АргІаш даь латт ча. Из дІакхахьа доладаьд аргІе жа дахкаш латтача моттигашка. Декъеи дІайхеи хила деза Іоахарий чудоахка кхийш. Цига эшачунга хьожаш ва Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеш вола коммунист Ушаков Иван. Укх деношка чах кепаш еш ва из.

КІезига кхы тІа йІохьелча кхашка арабаргба Шелковской района Ленина цІерагІча колхоза берриг механизатораш. ЦІенхаштта кийчбеннаб уж сихеи дикеи ерригa бІаьстан культураш дІайийна яхара.

В. КУЦАИ,
Шелковской района «Строитель коммунизма» яхача газета болхло.

СУХАЛБУ

Малгобекски района М. Горьке цІерагІча совхоза механизатораша шин-кхаь дийнахьа тІоадал Іоаяра макхаш а даьха Іодиллад ши эзар гектар зяба аьха лаьтта. ХІаьта цох 600 гектар хулачоа тІера нийсдеши шаьрдеши планировка яьй, дІайха денош хьатІакхаьчача культураш дІае мара ца езаш.

Совхоза специалисташа йоакхо ю Іангара доахача шоай хьайбашта моша доакъар хилийтара. Цудухьа хІанзле 100 гектара тІа вІашагІъэбаь кени горохи дІайийнай цар. Иззал кхы тІа уж культураш а, царел совгІа вІашагІъэяь люцернеи магари 200 гектар а дІадувргдолаш ба укх деношка Цар таро хулийтаргья ма эшша дукха белок йоалла доакъар конвейерагІа лоаттаде.

Ялата лаьрхІа 140 гектара тІа горох дІайийнай механизатораша, юхейиса 60 гектара тІара яр а дІайийна йоаккхаргйолаш я укх деношка.

Кхо эзар совгІа гектара тІа ка бола ялат хьалкхеду совхозо. Минеральни удобренеш яхка цкъарчоа е еза подкормка яьй цунна а.

БІаьстан балхаш деча овсарле лакха йолаш къахьег механизатораша Мержоев Жабраьила, Алероев Бувайсира, Келигов Мувсас, Медов Османа, Гандалоев Мувсас, кхыбараша.

Ди массаза дала сихлуш доагІа кхашкара балхаш.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

КХОАНА—ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНИ БОАХАМЕИ БАХАЧА НАХА БЫТОВОЙ ГІУЛАКХАШ ДЕЧЕИ БОЛХЛОЙ ДИ

НАХА ДОЛЧА ГІУЛАКХА

Укх шера иттазлагІа дезду жилищно-коммунальни боахамеи наха бытовой гІулакхаш дечеи болхлой профессиональни цІей. ХІанз вай республика жилищно-коммунальни боахам чоалхане, дуккха доакъош дола экономически комплекс я, цунна чуйоагІа бІаь совгІа предприяти, организаци, учреждени. Цига къахьегаш ба эзараш болхлой, специалисташ, гІулакхера нах. ХІара шера дукхагІа хул бахача наха ду гІулакхаш. 1986 шера республика жилищно-коммунальни боахама министерствана чуйоагІача организацеша даь гІулакхаш 45,3 миллион сома маьха дар. Шера задани цар кхоачашйир 24 декабре. ДІадахача шера городашка а райцентрашка а бахача наха боахамашта а планал совгІа 2.5 миллион кубически метр хий хилийтар, городской электротранспортаца планал совгІа дІа-хьа вигар цхьа миллион гаргга саг, капитальни ремонт йир 45 эзар квадратни метр хулача цІеношта, городаши районаши санитарни даькъе цІенъяра планаш а тІехкхоачашъяьй.

Бахача наьха быт, цар хьал-таро тоаяра даьд лакхе белгал мел даьха балхаш. Къаьстта дукха даьд уж нах эшшача боарамагІа хица Іалашбара даькъе. Масала, РСФСР дикагІа хица Іалашъяьрех лоархІаш я республикера районаш а город Грозный а. Газификаци яра даькъе а Российски Федераце хьалхалаттарех я вай республика. Нах бахаш мел йолча моттигашка чуйиллай сетевойи коачеи газ.

«Чечингкоммунвод о к а нал», «Чечингаз», «Чечингкоммунэнерго» коллективаша даьха толамаш дика дале а, цхьадола кхоачамбоацараш а нийслу тха балха тІа. Цхьайолча юрташка, цу даькъе цхьаццайолча городашка, кхыметтел городе Грозне баха нах газаца, хица, йІовхалца Іалашбар ма хетта дика дац. Опыто хьахьокхаш ма хиллара, дІахо уж дешаш къестадергда керда сооруженеш хьал а ца еш, йолаш йолча мощностехи ресурсехи дикагІа пайда ийбара чотагІа.

Халкъа боахама массе доакъошка бахача наха тІа тІа дукхагІа пайда ийбу электроэнергех. Укх тІеххьрча 20—25 шера наьха быте довзаргдоацаш доккхий хувцамаш хиннад. ХІанз нагтахьа дезал мара хургбац шоай цІагІа холодильник, телевизорош, кхы йола бытовой техника йоацаш. Из бахьан долаш цу юкъа бахача наха электроэнергех пайда ийбелга иттаза лакхденнад.

Хих, газах, электроэнергех, йІовхалах кхом беши хьурмат дешн пайда эцара доккхий декхараш хьалхашка латт коммунальникашта. ДІадахача шера итогаша хьахьокхачох кхы а йоккхий таронаш я цар цу даькъе. Республика жилищно-коммунальни боахама министерствана чуйоагІача предприятешеи организацешеи 3570 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 1015 тонн условни доагор, 2441 гигакалори йІовхала энерги кхояьй. «Чеченингушкоммунэнерго» яхача республикански производственни объединене коллективо дикка кІезигъяьй зехьа йоаеш хинна электроэнерги, из бахьан долаш электроэнергега дІабода мах лохбаьб 18 процент, паччахьалкхенна кходаьд 200 эзар сом. Цу объединене йоккха опыт я доагора-энергетически ресурсаш кхояра даькъе. Укх тІеххьарча шерашка цо дикка кІезигдаьд гигакалории электроэнергии хьаяккхарга дІадохийта доагор, цудухьа из продукци РСФСР-е гІолла эгтара дарегІчарех я.

Шерагара шерага дегІаухаш хьабоагІа жилищно-коммунальни боахам, хьалъю керда предприятеш, юкъекхувл керда техникеи технологии. Цу лостамагІа дукха балхаш даьд вай республике укх тІеххьарча шерашка. ЦхьайтталагІча пятилетке, духхьал моттигерча Советий боахаме болх бе йолаялийтай дийнахьеи буси 180 эзар кубически метр хий Іалашдеш йола водозаборни сооруженеш, коммунальни гІулакхашта йола предприятеш, хьалъеча дІадахийтад 21.2 миллион сом. Городашка а райцентрашка а йиллай 71 километр дІоахал дола водопроводаш, ялх километр дІоахал дола канализационни линеш, сахьата 70 гигакалори хьае низ кхоачаш йола котельнеш, 13,5 километр троллейбусни маршруташ, сменагІа 5 тонн декъа чухьнахьа дувхаду барзкъаш кийчду прачечнеш, 50 моттиг йола бани болх бе йолаялийтай, иштта хьал а яь, болх бе йолаялийтай 108 моттиг йола гостиница. Моттигерча Советий нах бахаш йола фонд дукхагІа хиннай, из хиннай 107 эзар квадратни метр.

Къаьстта дика къа а хьегаш, ше тІаийца декхараш тІехкхоачашдеш хьайоагІаш я «Чечингшвейбыт» производственни объединене Азиева Лидас кулгалдеча № 8 йолча ателье коллектив. Белгалбаьнна дика къа а хьегаш, даим социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалбаьнна ба барзкъаш доахараш Саутиева Раиса, Кортоева Макка. Цар шоай сменни нормаш даим тІехкхоачашъярал совгІа, шоай заказчикий хьашташ дизза кхоачашдарах царна баркал аьнна мара цхьа саг дІаводац цигара.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) ателье заведующи Л. Азиева, барзкъаш доахараш Р. Саутиева, М. Кортоева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Республикера городаши райцентраши тоаяра паччахьалкхен капитальни вложенеш дІаяхийта ца Іеш моттигерча средствай бюджета кхыйолча источникий чотагІа уж тоаярга, царна эшачунга дІадахийтар 43,9 миллион сом. Цу дерригне а таро хилийтар бахача наха коммунальни гІулакхаш делга тоаде, хозагІа хилийтар городаши райцентраши. Цу балха тІа дикагІдола толамаш даьхар Сунженски райисполкома жилищно-коммунальни боахама производственни управлене коллективо (начальник А. П. Мальце), Надтеречни райисполкома жилищно-коммунальни боахама производственни управлене коллективо (начальник Н. Т. Юсупов), Ножай-Юртовски райисполкома жилищно-коммунальни боахама производственни управлене коллективо (начальник М. Д. Саиев). Цар шоай производственни заданеш толамца кхоачаш а еш, республикера городаши райцентраши дикагІа тоаяра даькъе яьржача яхье цкъа санна дуккхаза а хьалхара моттигаш яьхар.

Хьалха латтача производственни управленей коллективаша даьха толамаш дика дале а, дукхача управленейн райисполкомийн кулгалхоша нах бахаш йола моттигаш тоаяра е йоагІаш йола йоакхо ца елга белгалдаккха дезаш да. Царна юкъе къаьстта Ерригроссийски яхье дакъа лоацараш а йолаш. Цудухьа коммунальни предприятеех цхьаннена а еннаяц цу яхье призовой моттиг. Ерригроссийски социалистически яхье дика дакъа лоацаш а аьнна белгалъяьккха а яц цхьаккха коллектив.

КПСС XXVII съезда решенеш тІа белгалдаьккхад жилищнии коммунальнии гІишлош хьалъяра хІанзалца хьа хиннача темпай советски общества социальни сфера дегІаухилга тІехьадусаш хилар дІадаккха низ кхачац аьнна, цу даькъе дукха декхар тІадисад дІадахача шерашка. Ховш ма хиллара шийтталагІча пятилетке цу балха тІа дикагІча оагІорахьара хаьдда дола хувцамаш хулаш доагІа. ДІаяхача пятилеткагІа коммунальни гІулакхашта йола объекташ хьалъяра вай республике дІадахийтар 21,2 миллион сом хинна дале, хІаьта 1986—1990 шерашка цун боарам кхоачаргба 37,5 миллион сомага, е дукха хІама ца эшшаш 80 процент дукхагІа. Укх пятилетке Коммунальни гІулакхашта йола гІишлош хьалъяра юхьиг дика дІайолаяьй вай республике.

І. АРСНУКАЕВ,
Нохч-ГІалгІай АССР жилищно-коммунальни боахама министр.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

Укх шера 70 шу дуз Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце. Цу юбилейна сийленца накъабахара къахьегама вахте а этта башха-дика толамаш доахаш дукха болхлой ба «Чечингагропромстрой» объединенена чуйоагIача Грозненски аьшкбетона конструкцей заводе. Цар шоай хьинари низи кхо ца беш къахьегарах ер шу доладелча денз паччахьалкхен плани тIанйца декхараши тIеххоачашдеш хьайоагIа завода коллектив.

Иштта къахьегаш бараш ба производства дай шоаш а лоархIаш, цун сий лакхалоаттадара шоай ерриго таронаш оарцагIъяьха бола болхлой. Царех цаI я формовщица, коммунистически къахьегама ударник Магдаева Чиха. Цу цхьан заводе балха моттиг ца хувцаш цо къахьега 21 шу дизад. Цу шерашка дукха дика хIамаш карагIдийннад цунна. Итташ ба укхаза цо шийн опыт, дикагIйола балха методаш дог раьза долаш дIайовзийташ хьалкхебаь говзанчаш. Даим яхье хьалхалаттараштa юкъе йолаш хьаенай из. Цудухьа дукха совгIаташ, ахчан премеш тийннай цунна. Царна юкъе я «За доблестный труд» яхеи «Къахьегама ветеран» яхеи медалаш, «Социалистически яхье котъальнар» яха кхоъ сийлен Знак, кхыдола совгIаташ.

Иштта хьинаре къахьегаши яхье даим хьалха латташи ва пилорамщикий бригадир Мутаев Мувса Мусаевич. Шийбригада болх хьакъалца вIаштIехьа а баькха, шерра социалистически яхь йоаржаьй цо пилорамщикашта юкъе. Цудухьа заводерча бригадашта юкъерча яхье даим хьалха латташ хьайоагIа из. Пятилетка хьалхарча шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денга кхоачашъе дош деннад цо. Ше цу даькъе тIанйца декхараш дизза кхоачаш а деш, цхьаккха смена дIаяхийтац цо шийн норма 125 — 140 процент кхоачаш ца еш.

Бригада болхлоша доккхий производственни хьокхамаш доах шийн коллектива къахьегам бригадира кхетамца вIаштIехьбаккхарах. 26 шера цу балха тIа ше Iоаяь опыт камаьрша дIалу цо шийца болх берашта. Дукхханешка караерзаяйтай смежни говзалаш. Хьаьнала болх беш цо даьхача толамий лакха мах баьб Даьхено. Цунна еннай Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота, Ленински юбилейни медаль, «Социалистически яхье котваьннар» яха массехк сийлен Знак, «РСФСР социалистически яхьа отличник» яха сийлен Знак, кхыдола совгIаташ. Уж духхьал шийна тийннарг лархIац цо, ерригача бригада болхлой царех дакъа доал аьнна хеташ ва из.

Уж лакхе цIераш яьхараш санна шоашта хьалхашка латта декхараш даим тIеххоачашдеш бола болхлой бIаьш ба заводе. Цудухьа дог гIоздоаха толамаш доахаш а завода коллектив. Потребителашта поставкаш яреи товарни продукци маьхалъяккхареи шин бетта план бIаь процент кхоачашъяьй цо. Товарни продукци арахецара план 116,5 процент кхоачаш а яь, планагIа лаьрхIачул совгIа завода болхлоша арахийцай 85 эзар сома маьха продукци, 422 кубически метр аьшкбетона изделеш, 916 квадратни метр столярни изделеш. Дикка тIеххоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра задани а. Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцад формовщица Магдаева Чихаси пилорамщикий бригадира Мутаев Мувсаси.

СУРТАШ ТIА: формовщица Ч. Магдаева, бригадир М. Мутаев.

И. ПЛИЕВА сурташ.

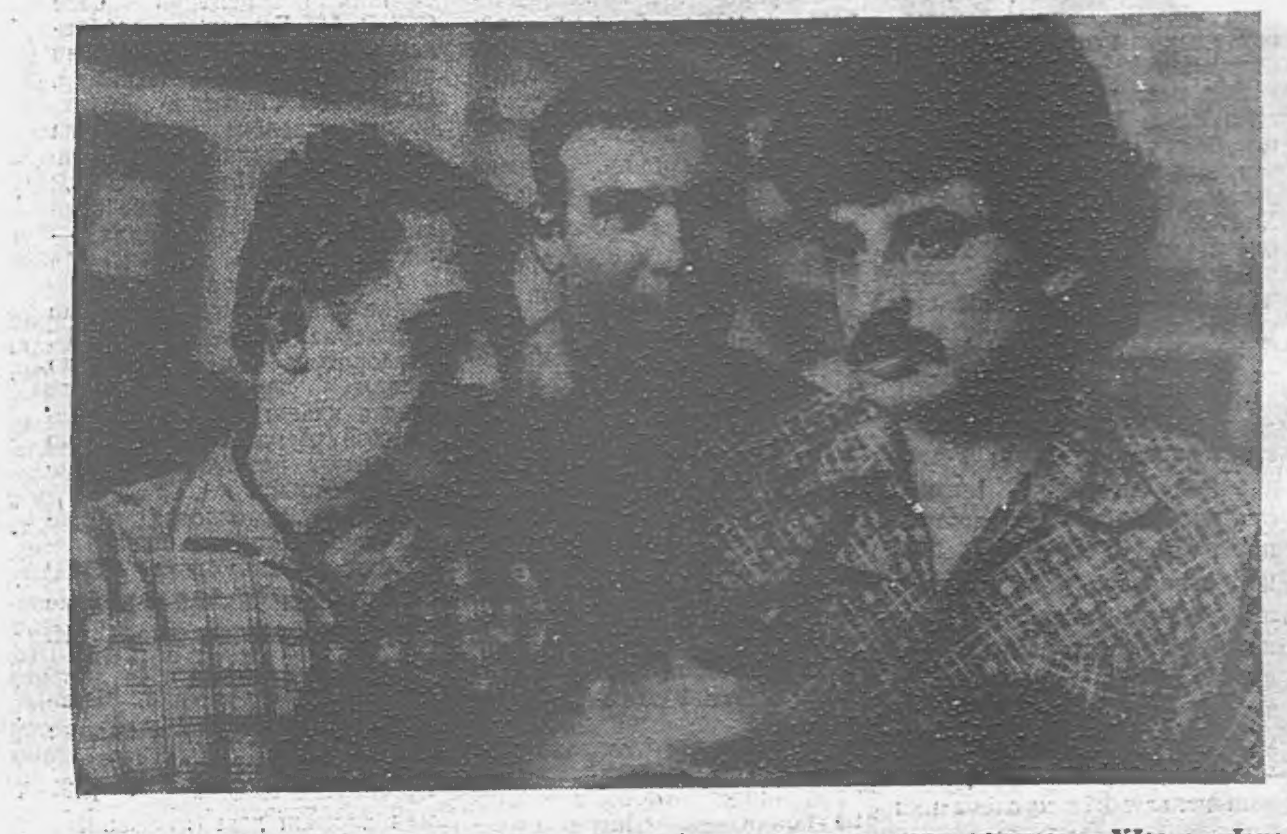

«Автоспецоборудовани» яхача Грозненски опытно-экспериментальни заводе дика йовзаш я А. Урусов керте латта комплексни бригада.

ШийтталагIча пятилетка хьалхарча шин шера план Сийлахь - боккхача Октябрэ 70 шу дузача денга кхоачашъе декхар тIанйцарех я из бригада заводе эггара хьалхарчарца. Шийдош цо кхоачашдергхилара тешал деш да цун таханара хьокхамаш. ХIара дийнахьара нормаш 140-150 процент кхоачашъю.

Коллектива балха лостам телар, керда толамаш дахара из оарцагIйоахар цун кулгалхо, йIаьхий къахьегама опыт йола Урусов ва.

Ткъаьи ворхIлагIа шу да хьинар долча къахьегама ветерана цу заводе болх бу. Цу юкъа визза специалист хинна дIаэттав.

Ше хьехамча хиларга хьежжа хадданза кагирхошта балха говзал йизза караерзае гIо ду Урусова. Царех цаI ва токарь А. Пейсахов. Массехк шу хьалха вера из бригаде къахьега. ХIьта хIанз массехк говзал кара а ерзаяь дика специалист а лоархIаш болх беш ва. Тахан а шийбIарга кIалхара балийтац бригадира цхьан хана шийхинна ученикаш. Хозача дешаца, гIулакхаца гIо-новкъостал ду эшшача моттиге.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) А. Урусов, В. Моськин, А. Пейсахов.

И. ПЛИЕВА сурт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Нохч - ГIалгIайн АССР Министрий Совета Президиума аргIанара заседани хилар. Цига ладийгIар НГIАССР финансай министра П. И. Голещихина докладага: цхьайолча министерствашеи ведомствашеи 1986 шерара республика паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах болча кулгалхой хоамага. Иштта белгалдаьккхар, 1986 шера НГIАССР Госбюджет доходашта 96,5 процентн расходашта 92,6 процентн мара кхоачаш ца яь хилар.

ДIададахача шера хьатIабоагIача пайдана план кхоачашъяьяц НГIАССР Госагропрома промышленни предприятеша, НГIАССР моттигерча промышленноста министерствас, «Чечингремстрой» треста, газофикаценеи газоснабженеиеи йолча производственни объединене, НГIАССР бахача наха бытови гIулакх дара министерствас, «Чеченоингушстройматериалы» производственни объединене. Цунах моттигерча промышленноста доалахьарча 30 предприяте бюджете хьачу ца луш дисад 1462,9 эзар сом ахча.

ХьатIабоагIача пайденеи бюджете дIателачунн план кхоачаш ца яра керттера бахьанаш да товараш хьадарга дIадодар лакха хилар, пайда ца беш дукха товараш доадар, оборотни средстваш товарно - материально маьхаленний нормативел совгIа йолча запасашта дIалхийтар, банковски кредиташ хьанйярах телаш долча ахчан процентaш лакха хилар, расчетни дисциплина во вIаштIехьъяьккха хилар.

Заседане иштта теркам тIаэзар паччахьалкхен средстваш дIаухийталга телхадеш йолча дукхача факташта, недостачашта, растраташта, къоалаш дара, боагIача беса ведомственни тIахьожам ца лоаттабара. Цхьайолча министерствашеи ведомствашеи управлене аппарат лелаеча перерасход яьй. 1986 шера республика Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра финансай министерства хьажа хьачуенна отчет НГIАССР Лакхехьарча Совета сессе чIоагIъяра дIачулургъя.

ТIахьожама порядкагIа хьежар «1986—1990 шерашка, 2000 шерага кхачалца йолча хана Нохч-ГIалгIайн АССР-е къахьегама ресурсех пайда эцилга дIахо тоадара де дезарех» бола 1986 шера 30 январера НГIАССР Министрий Совета соцам кхоачашбара дешага. Заседане белгалма даккхара горисполкомаша, райисполкомаша, министерстваша, ведомстваша из соцам кхоачашбеш белггала болх баьб. 1986 шера вIашагI а елла чIоагIъяьй къахьегама ресурсех пайда эцалга тоадара йола комплексни программа. XII-ча пятилетка шерашка общественни производствана юкъеоза лерхI 77 эзар саг. Юртарча районашка беррнгача балха боацача бахача наьха персональни учет яьй, цун структура белгалъяьй.

Республике производственни социальнии лоархIама йола объекташ хьалъяра лаьрхIа вIашагIъелла программа кхоачашъеш я.

Иштта доакъошкен керттерча специальностехи специалисташ, болхлой кадраш кийчъяра хьакъехьа йоаржаь программа вIашагIъеллай. Из кхоачашъяра юкъеззай республикера, кхыча городашкара лакхереи юкъерен дешара заведенеш, профтехучилищаш. Предприятешен организацешен минпросацен профтехобразованена йолча НГIАССР Госкомитетацен цхьана школашкарча дешархошта профориентаци яра болх чакхбсах.

Цунга хьежжа цхьайолча министерствай, ведомствай, предприятей, организацей, горисполкомий, райисполкомий кулгалхоша лерттIа кхоачашбац белгалбаьккха республика Министрий Совета соцам, производственнии соцкультбытен объекташ хьалъяра программа кхоачашъеча, болх беш боацача бахача наха керда балха моттигаш хьаеча де дезараш тIаэцац. Цун теркам тIаэзаб, цхьадолча даькъе, НГIАССР Госагропрома, Нохч - ГIалгIайн гIишлон управлене НГIАССР моттигерча промышленноста министерства, производственнии швейни объединене, «Нефтехимзапчасть» завода кулгалхой, Шалински, Ножай-Юртовски, Ачхой-Мартановски, Сунженски райисполкомий председателий. Къахьегама ресурсех пайда ийбелга тоадара хьакъехьа белгальъь программа къамаьл доаццаш кхоачашъелга вIаштIехьа доанхача шоаш персональни бехктокхаме болга дIахайтад царга.

Город комплексно социальнии экономически дегIакхувлара хьакъехьа халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкома беча балха дешага хьежар. Горисполкома председатела В. М. Шамардина хоамага ла а дийгIа Министрий Совета Президиума белгалдаьккхар, горсовета исполкома город комплексни социальнии дегIаккхувлара хьакъехьа белгтала болх беш хилар. Цунца цхьана заседане белгалдаьккхар, г. Грозенра городскойн районнин исполкомаш предприятештен организацештен планаши социалистически декхараши кхоачашдеча балха стилан методаштен эргалонаш еча, къахьегам вIаштIехьбоаккхача, керда прогрессивни формаш юкъекхувлача балха хIанз а мела влияни елга.

Городе сиха дегIаухача халкъа боахамал социальни инфраструктура дикка дукхагIа тIехьаюс. Цхьайолча йоккхача предприятеша продукци маьхалъяккхарей, къахьегама овсарлени планаш кхоачашъяьяц. Керттерча фондех пайда ийбелга телхад.

Горисполкомо йоаггIа терко яц къахьегама, материальни, доагора - энергетически ресурсех дикагIа пайда ийбелга Iалашдара. Города предприятеш 2,3 сменни балха режимага яхара, цунца дувзаденна гIулакх дара сфере эргалонаш яра дешаш мела къестаду. Производстве балха ха йоаелга лакхача боараме дус.

Горисполкомо йоаггIа терко яц экономикен социальни сферен вIаши бувзамаш долаш дегIакхувлилга вIаштIехьдаккхара, лакхерча дсалахьара цхьайолча предприятей кулгалхоша коллектив социально дегIакхувлача йоагIа йоакхо ца яр городской боахама проблемаш къестаеча дакъа ца лоацаш цар кIалхара бовла гIертар ца гуш санна Iа из.

ГIишлон индустре балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш хиларо юхатетт комплексно город дегIакхувлилга. Жилищнин культурнии лоархIма объекташ хьалъяра планаш кхоачашъяьяц. Бытови, торгови, медицински, жилищно - коммунальни гIулакх дара доакъош дегIакхувлача кхоачамбоацараш да. Школаши, деша даха ха йоацача берий учрежденеши Iалашъяра проблема ира латт. Общественни транспорта балха цIенхаштта претензеш я.

Нохч - ГIалгIайн АССР Министрий Совета Президиума халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполком белгалдаьха кхоачамбоацараш дIададаха декхарийла йир. Парте XXVII съезда, январски (1987 ш.) КПСС ЦК Пленума решенеша, «КПСС XXVII съезда решенеша дIадехарашка хьежжа социально - экономически дегIакхувлилга сихдеча халкъа депутатий Советий дIахо лоархIам лакхбаран бехктокхам чIоагIбаран де дезарех» бола КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета соцамаш кулге а лувцаш город комплексни, экономически, социальни дегIакхувлилга Iалашо ергйола организаторски болх тоабе, общественни производства боарам, цун эффективность лакхъяра духьа законодательства еннача полномочех хьинарегIа пайда эца, къахьегама коллективаш, баха нах социальни, бытовой эшарашца биззагIа Iалашбара, советски, боахамий органий, балха демократически дIадоладалар кIоаргде деза.

Наурски райисполкома 1987 шера, бIарччача шийтталагIча пятилетка планови заданеши социалистически декхараши толаме кхоачаш а тIеххоачаш а дара тIехьа юртсоветашта юкъе яьржача социалистически яхьа кулгалдара балха дешага хьежар. Белгалдаьккхар, Наурски райисполкома юртсоветашта юкъе яьржача социалистически яхьа кулгалдара болх КПСС XXVII съездо, январски (1987 ш.) КПСС ЦК Пленумо дIадехарашка хьежжа ца беш хилар. Юртарча Советий исполкомаша чIоагIа мела эргабоах шоай болх, биззача боараме пайда эцац боахама, социально - культурни гIишлош хьалъяра декхараш кхоачашдеча шоашта еннача бокъонехи полномочехи. Района 1986 шера паччахьалкхенга дулх, тха дохкара, капитальни гIишлош хьалъяра план кхоачашъяьяц. Паччахьалкхенна доккхача декхаре я «Терский», Ленина цIерагIа совхозаш, «Россия» «Красное Знамя». Ленина цIерагIа колхозаш.

Советий Iаьдал бахьан къовсам лоаттабаьраш

ДЕНАЛ ДОЛА ЧЕКИСТ

Нохч-ГIалгIайчен правопорядка дозорешта карагIдийнна дика гIулакхаш кIезига дац. Майрра лийтаб уж баррикадашка, Грозне БIаь дийнахьа кIай казакашца лаьттача тIемашка, Деникина бIу бохабеча хьинаре дакъа лаьцад, С. Кировен Г. Орджоникидзен кулгал а деш, Горски области милицейски отрядаша доккха дакъа юкъедихьад Къулбаседа Кавказ кхыча мехкий интервентехи чурча контрреволюцехи цIенъеш.

СОВЕТИЙ Iаьдал этта хьалхара шу дездеча хана 25 шу даьнна вар гIалгIайн зIамига саг Ханиев Махьмад. Атта ха яцар из. Герз бе а делла машиннаькъа транспорт лораеш вар М. Ханиев. ШийлоiамагIа вахавар из халкъа ополченена юкъе, хIана аьлча поездаш сецаеш, станцешка, разъездашка чухьелхаш, нах боабора лоамашкеи хьунашкеи хьулбеннача бандиташа. Цу хана геттара беза мах болаш яр ялата хIара пунт, бакъда, бандиташа цIи а етташ доагадора из, нахага дIа ца кхачийтар духьа.

Ханиев Махьмад шийновкъостащца — чекисташца цхьана транспорт лораеш вар Гудермес — Грозный — Карабулак яхача машиннаькъа участке. Цкъа Чернорская яхача станицена гаргакхоачаш латтар пассажирски поезд. ЦIаьхха махьарч а детташ, боадонера аралийлхар говрабаьрий. Из яр Нохч-ГIалгIайчене, Къулбаседа ХIирийчене, Кабарде сатем боабеш хинна кIайгвардейца Щипчева кулгалдеш йола банда. Москвера цIаводача персияний посола йийттай цар, вийхка а вийхка, цун мел дола хIама дIадаьккха хиннад. ЦIаьхха гIонна кхаьчай цига Ханиев Махьмад керте латташ хинна чекистий кавалерийски отряд. Посол а цун боахам а кIалхар а боаккхаш банда хIалакьяьй цо, керте лаьттар юкъе а волаш, карабаьхка бандиташ ЧК дIакхоачабаьб. Цу моттиге денал, къонахчал гойтарах М. Ханиевна еннай совгIата топ.

Деза совгIат дIалуш: «ДIаэца, Махьмад, ер герз, укханца Советски Iаьдала моастагIий ма могга дукхагIа боабе» аьннад цунга Горски республика Совнаркома председатела Мамсурова.

Йоккха яц Малгобекски районера Къаским яха юрт. Баьнда, граждански тIом лаьттача шерашка кIайгвардейски гIаьрахой кхуврч хиннаб цига. Цхьан сайрийна чекисташ салоIаш хиннача цIагIа чуенай гIалгIайн йоккха саг.

— КIайча эпсара Долова бандас тха юртара боабаь нах кIезига бац, тхо даха а лела а дитац цо, тха къонгаш боабу, кхалнахахи мехкарехи кулгаш детт. Оаш из ву ца вуйя, тоха са дац тха. ХIанз юрта йистерча цIагIа ва шоана из, шийбандаца сакъердаш вагIаш, — аьлар цо.

Долов ше а цун Iаьржа гIулакхаш а дика довзаш вар Ханиев Махьмад, цудухьа мело ца еш, шийновкъостащца цхьана го бир цо З. Долов сакъердаш ваьгIача цIенна. Эггара хьалха цIагIа чувахар М. Ханиев ше вар.

— Кулгаш урагIдахийта, меттахьа ма довла, — аьнна амар дир чекиста.

— Э, гIалгIа бита хьай беташ, — аьнна йист а хинна, менна веха вагIача З. Долова катехар топах. Бакъда, из тIехьа дар. ХIама теха пун бера герз хьадаькхар Махьмада. Цу бийсане а йохайир ерриго банда.

Иштта массехк кхы бандитски группа йохаяьчул тIехьагIа Горски республика уголовни розыска начальникалла хьожаву М. Ханиев. Цхьа банда йисац цо хIалак ца еш. Бакъда, цхьан бандана тIакхача ца могаш дукха лийлар чекисташ. Цунна керте латташ вар Медов. Банда лер лаха а из йохае а тIадиллар М. Ханиевнеи цун новкъоста Сосулин Николайнеи. Шоаш шиъ мара воацаше, говзал, маькарал хиларах аьттув баьлар цар бIарчча банда карайоалае. Ераш дукха ба мотташ, шоашта го баьб аьнна хеташ хиннача бандиташа духьале ца еш Iодиллар герз. Цунна юкъе яр ши пулемет, массехк топ, шовзткъеи итт гаргга гранат, нахагара цар хьаьхха хIамаш. Iуйрийна лийцараш хьабоалабича геттара цецбаьннабар Къулбаседа Кавказа ОГПУ болхлой царна шиннена из гIулакх карагIдаларах. Из бахьан долаш Сийлен грамотеи совгIата дика дий белар Ханиев Махьмада.

Цун цIи дика йовзар Дагестане, ХIирийчене, Кабарде. Бандашца дов деча хана массехказза човнаш яь хиннай чекиста. 1925 шера цунна карагIдийннача гIулакхий беза мах беш, Ханиев Махьмада еннай ТIема ЦIеча Байракха орден. Хьинаре дакъа лаьцад цо Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа. КIезига дац цунна тийнна кхыдола тIема а къахьегама а совгIаташ.

Сатийна цIагIа вагIа оамал йолаш вацар чекист пенсе вахачул тIехьагIа а. Касткаста хулар из дешархой, милице болхлой, предприятей къахьегамхой болча хьоашалгIа, города массехк школа дешархоша шоай сийлен пионералла хержа хиннав из.

Ханиев Махьмада дерригa вахар дизза хетадаь дар сийрдача тахаченна а кхоаненна а, из бахьан кховаьвац цо ше.

А. ПЬЯНИКОВ,
тха штате воаца корр.

Хьинар дола болхло

ПхелагIча разряда газоэлектросварщица йолча Бондаревская Любас Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский» совхозе болх бу бархI шу даьннад. Шийгiулакх дика довзаши ше хьадер тешшаме деши хиларах механизатораша доккха сий ду цун.

Сварка е еза балхаш къаьстта дукхагIа хул Iан замалахьа техника тоаеча хана. Цо а совхоза болхлоша а хьинар ца кходеш къахьегарах ханал хьалха тоаяьяьккхай укх бIаьстан деношка балхаш дергдола техника. Цхьа балха ди дIададахийтац Любас шийнорма дикка тIеххоачаш ца еш.

— Тха совхоза болхлошта юкъе эггара овсарле лакхагIа йолаш къахьегарех цаI Бондаревская я, — йоах керттерча инженера Байдуев Iийсас.

Любай къахьегам белгалбаьккхаб дуккхача сийлен грамоташца, ахчан премешца.

В. КУРБАНОВ.

Оаха яздаьчун лерагIа

«МАЦА ХЬАЕЛЛАРГЬЯ БИБЛИОТЕКА»

Иштта цIи а йолаш дар укх шера 10-ча январе «Сердало» тIа кепатеха хинна Сунженски района Галашка яхача М. Бузуртановай письмо. Цу тIа дувцар Галашка бахача наха лерттIа библиотека йоацилга.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад Сунженски райисполкома председатела заместитела Я. Хашагульгова. Цо язду заметка тIа дийцар бакъда, яхаш. Из йийцай райисполкома культура отдела заседане. Подрядчика — культура министерства РСУ укх шера ремонт ергья библиотекана. ХIьта цхьан юкъа библиотека кхыча помещене чу я. Цига дIадихьад мел эша доагор. ХIанз Галашка библиотека болх беш я.

ЦА ЭША ОТЧЕТАШ

Укх тIеххьарча хана центральни органаша чIоагIа терко тIаухийт ца эшаш йола отчеташ дIаехареи уж дIателареи гIулакх юкъера дIадаккхара. Дуккха а нах, шоай бе безаш бола болх юстара а баьккхе Iоховш лакхехьа латтача органашта лаьрхIа тайп-тайпара отчеташ кийчъе. Уж кхоачамбоадараш дукха долга гучадаьккхар статуправлене цхьайолча предприятешка даьча тохкамаша.

Пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединене, Автокомбинато, «ЧИ автотрансо», Шалински АТП автотранспортни предприяте, Нохч-ГIалгIайн территориальни объединене адресагIа ухийт законагIа йоаца 17 формах отчеташ. Цхьан шера дIалаьрхIача из хул 28 эзар показатель тIайола отчеташ. ХIьта отчета юкъе хила деза яхаш дIадехараш а дукха да: къахьегама овсарле лакхъярах, алапей боарамах, шоферий балха ханах, доагорах, къахьегама дисциплинах, МассагIа да уж!

Иштта, «Чеченингушавтотранс» объединене отделаша шоайла къайлагIара яхь лелаю шоашта карарча предприятешкара ше-ше дукхагIа сведенеш хьаэца гIерташ. ХIьта объединене ше а тел шийна тIаяхкача организацешка 14 формах йола ца эша отчеташ.

«Нефтехимзапчасть» яхача грозненски заводо тел 7 формах йола отчеташ. Уж хул цхьан шера дIалаьрхIача 16 эзар показатель йола отчеташ. Шоай декхараш кхоачаш а ца деш дуккха а специалисташ отчеташ еш багIаро доккха зе ду.

Ше техкача предприятешка ца эша отчеташ кхы ергйоацаш дIаяьхай статуправлене.

Вай вахара масса а оагIув чулоац мехка еча эргалонаша. Цу гIулакха новкъарле ю тайп-тайпарча ца эшаш йолча отчеташа.

Л. ТУРЛУЕВА,
НГIАССР Статуправлене начальника заместитель.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

МАССАВА А ОАРЦАГIВАЬЛЧА

Соахка хинна тIехьадисар дIадаккхара фуд даьр, малагIа бахьанаш да гIулакхаш во хилара новкъарленаш ераш гарггарча хана кхоачамбоацараш дIададахара це лерхIараш, а даьр а фуд? Уж хаттараш дир оаха СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода планови отдела начальника заместителага Шевлякова Наталья Евгеньевнайга, цехий кулгалхошка, болхлошка.

Цар яхачох, йIаьхкача хана болх барах тишъенна, ма эшша гIулакх деш яц технологически линеш. Реконструкци еш, оборудовани кердачунца хувцаш дукха балхаш де дезаш да керттерча а гIон йолча а цехашка.

Болх тоабара де дезараш керттера ши гIулакх да: производство соца а ца еш тишъенна оборудовани хувцилгеи цхьайола линеш шер а еш, тоае езилгеи.

— Этта хьал лаьрххIа дийцар болхлошца, инженерно - технически болхлошца гIулакхерча наха юкъе, — яхаш дувц Шевляковас. — Цу хьакъехьа парткома шерра заседани хилар. КIоаргга анализ яьчул тIехьагIа чакхъяха езача технически мероприятей план оттайир.

Плана тIа лаьрхIа дар кхаь кварталагIа вIаштта завода тIадиса хинна декхар дIадоаккхилга керттера гIулакх долга. Из чакхдоаккхилга хьаддача наха тIадиллар, белгалйир кхоачамбоацараш дIададахара йола ханаш.

Дерригa дIадоладир реконструкци ярца.

Парткома заседани хиннaчул тIехьагIа яьннар дукха ха яц. ХIаьта хувцамаш? Бакъдар аьлча, уж хиннад. Завода коллектив лоархIаяьй керттерча хьокхамий шера планах. Этта хинна хьал дикагIча оагIорахьа хувцара чIоагIа гIо дир цхьайолча моттигашка реконструкци яро, коллектива къахьегамеи технологически дисциплина чIоагIъяро. Масала, № 12 йолча цехе фенол - ацетон арахецача участке керда лакха овсарле йола насос оттайир. № 15 йолча цехе низ бола массехк керда редуктор оттайир. Кхоачашде дезача эггара халагIа долча гIулакхех цаI дар 132 йолча цехерча грануляторашта капитальни ремонт елга. Из болх толамца чакхбоаккхилга тIадиллар цеха начальника В. Максимильяновнеи завода керттерча механика Г. Панченконеи. Соахка ноябрь бутт болалуш тIехьара балхаш чакхдаьхар цехе. Нагахьа санна сентябрь бетта грануляторех болх беш 4 мара хинна еце, октябрь чакхбоалаш цехера ийссе болх беш яр. Из бахьанце лакхъелар къахьегама овсарле. Шу чакхдалале итташ, бIаьш тоннаш маьхера продукци арахеца вIаштIехьдаьлар заданел совгIа.

Хувцамаш хулаш латт этилен, спирт арахецача производствашка а. Номераш 1-101, 108-110, 32-111 йолча цехашка капитальни ремонташ чакхъяла гарга гIертай. Цига лерттIа болх дIабахара бехктокхаме ба завода керттерча инженера заместитель А. Жилин, цу цехий начальникаш В. Груинов, В. Севрюков, В. Оганисян, В. Косаков. ХIаьта капитальни ремонташ йизза чакхъяьлча завода таро хургья хIара бетта планал совгIа дукха спирт арахеца.

ДIададахача шера кхаь кварталагIа вIаштта товарни продукци арахецара заданех лоархIа ца еш хинналга теркал а даь, завода коллективо лаьрхIар спирт арахецилга лакхдарца из декхар дIатакха.

Фенол арахецача производстверча наьха балха говзал, кхы а лакхъяра тIадерзадаь цхьаццa гIулакхаш чакхдаха лаьрхIар. Цудухьа мехна дикагIча предприятешта карагIдаьннар хьаэца а шоай профессиональни говзал лакхъе а заводера 28 болхло командировке хьожавир. Из гIулакх пайдане долга гучадаьннaчул тIехьагIа спирт арахецача цехера а иштта нах командировке бахийтар.

Технически даькъе кхы тIа а балхаш дарах таро хилар январь бетта планал совгIа 267 эзар сома маьха продукци арахеца. Уж толамаш кхы лох ца деш хьа баьхкаб февраль бетта а.

Шеко йоацаш да кхы цхьаькха а: продукци арахецилга тоадалар дукхагIча даькъе дувзаденна да лерттIа социалистически яхь вIаштIехьъяккхарах. Таханарча дийнахьа яхье шерра дакъа лоацаш я заводера хIара цех, хIара смена, участок, беррига болхлой. Цу яхье хадданза хьалхара моттиг дIа ца хецаш я Нырков Валентин Иванович керте латта № 17-18 йола цех. Фенол-ацетон арахецара планаш хIара бетта тIеххоачашъю цо.

ГIон йолча службай балхах тийша да моллагIча производствера толамаш. Укхаза цу тайпара дика болх беш я технически тIахьожама отдел. Из дукхагIа тийша да отдела начальника Гей Лия Федоравнаси, КПСС XXVII съезда делегата, профкома председатела Магомадова Зайнап Сайдалиевнаси коллектива болх лерттIа вIаштIехьбаккха ховш, паьха барт тоабе ховш гIулакх леладарах. Цудухьа хила деза-кх из цехе ара мел хеца продукци тIехдика хилар а.

Цехашта юкъе яьржача социалистически яхье укх шера дикагIчарца лоархIаш хьайоагIа Рындин Николай Васильевич керте латта номер 16 йолча цеха коллектив а. Цу цехо 100,5 процента кхоачашъяьй февраль бетта продукци арахецара план.

Шоай декхарех дика лоархIабу Шалыгин Анатолий Иванович керте латтача контрольно -бустамеи автоматикаи отдела болхлой, ремонтно - механически цеха слесараш В. Коваленко, Т. Маслачева, А. Леонов.

Инженера З. Керимовас дувц:

— Цхьаккха тайпа формализм хила йиш яц социалистически декхараш кхоачашдеча. Керттерча а гIон йолча а цехашка баьча балха итогаш ю хIара ди чакх ма даьллинге.

Заводоуправлене коа хьалтеха доалл хьокхамий улг. Цу тIа шаьра гу социалистически яхье хьалхарвар малав, тIехьавусар малав. Хьалхарча дийнахьа ерригача цехаша баьча балха итогаш го йиш я цига.

Духхьал лакха хьокхамаш хиларах лац призови моттиг. Балха итогаш еча хана теркаме эц къахьегамеи технологически дисциплина, арахийцача продукце дикал. Кхыметтел цхьан саго цехе прогул яьяле, из цех социалистически яхьа юкъера йоаккх.

Денгара ди массаза доал тоалуш латт завода гIулакхаш. Цхьаккха шеко яц дIахо йодача хана кхы а уж дикагIа хургдолга.

А. ТЕМИРХАНОВ.

Дикача нахах

ХАЛКЪО ХЕРЖАР

Хоза тийга, дегIа тIа дика товш дола барзкъа тIадийхача, зIамига даьнна а дог гIоза ца доалаш нагахьа саг хургвац. Долче, дег тIара баркал оал цо иштта дика маха баьккхачоа. Цу тайпара нах кIезига бац Грозненски швейни производственни объединене. Царех я шоллагIча цеха хIамаш тега мотористка, коммунистически къахьегама ударник Батукаева Сацита Мавдиевна.

Цеха начальника Дудникова Татьяна Петровнас, чIоагIа тешал ду Сацитана. Иштта хестаю из цунца болх беш мел болчар а.

Сенца белгалъяьннай-теш из коллективе? Балха тIа толамаш дахарца, эшшача хана шийца болх беш болчарна гIо де кийча хиларца, новкъосташца товши Iимерзен хиларца.

Итташ ба Сацитас яхье балара тIа а хьийха, балха тIа цунца къовсам лоаттабеш бола хIамаш тегараш. Формана лелаеш яц из яхь. Эшаш дола гIо-новкъостал дIа-хьа деш, хьалхалаттарий опыт шерра йоаржаеш болх бу цар. Цудухьа цаI шоллагIчул тIех я ала йиш йоацаш болх беш ба уж берригаш а. Царех ба хIамаш тега мотористкаш Джатамирова Тоита, Петросян Эмма, Руднева Неля, кхыбараш. Овсаре къахьегарал совгIа уж берригаш а ОТК тIахьожам боацаш болх беш ба.

Итт шу гаргга ха мара яц Сацитас ший къахьегама никъ дIаболабаь. Юкъера школа чакх ма яьккхангехьа ученицалла балха эттар из шоллагIча цехе. Берашха кхийна йоI безаме тIанийцар цун хиннача хьехамча Багун Анастасия Михайловнас, кхыча хIамаш тегараша. Ши бутт боаллашехьа экзаменаш тIехдика дIа а енна, ше хIамаш тега йолаелар Сацита. Цхьан юкъа низткъа мара сменни заданеш кхоачашъюлацар сона, яхаш дувц Сацитас. Тоха са а доацаш новкъа дар кхычар, санна шаьра сай болх дIа ца бодаш. Ха дIа ме йода шаьрделар, балхага даьлар са кулгаш. ТIаккха къувса йолаелар сай хиннача хьехамчаца, бригадираца, яхье хьалха латтача болхлошца. ДукхагIйолча хана царел дикагIа ца хуле вогIа хилацар са производственни хьокхамаш, — аьлар Сацита Мавдиевас.

Иштта къахьегаш йолча цунна эггара лакхагIа йола балха разряд елар. Коммунистически къахьегама ударник яха цIи тиллар цунах. ХIара сменагIа нормаш 120 — 130 процент кхоачаш а еш, къахьегача Сацитас тега барзкъаш тIехдика мара дацар. Цудухьа цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIайохийтар цун еррига продукци. Иштта болх беча цо хIара шера чIоагIъю ше лелаеш йола коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи.

Дика къахьегаш, юкъарча балха тIа хьинаре дакъа лоацаш йола Сацита объединене кулгалхоша, коммунисташа ца зувш йисанзар. Предприятера беррига коммунисташ раьза а болаш, соахка, из дIанийцар парте члена кандидаталла. Дукха ха йоацаш из дIанийцар парте мугIарашка. ХIаьта хIанзлехьа укх пятилетка цхьан шерен ах шерен план кхоачашъяь а яьннай.

ВIаштта шозза хержа хиннай из Грозненски горсовета халкъа депутаталла. ХIаьта хIанз я Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат. Харжархоша дукха наказаш тIаккхухь цунна. Цхьабакъда, ший низ ма кхоачча уж кхоачашдалцца сатийна Iац Сацита. Укх тIеххьарча хана харжархоша цунна тIадена гIулакх дар Грознерча Калинина цIерагIча поселке бахача наха дехар — Громова, Тургенева, Баумана цIерагIча улицашка асфальт биллийтар, электрически сердал хилийтар. Цу гIулакхага хьежар халкъа депутат. ХIанз цу улицашка асфальт биллаб, кастта вож дош а къоастадергдолаш да.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КУРСКИЕВ Ювсап

АЙЗАН

ДУВЦАР

ШоллагIа ди дар Айзан йодаяь. Цул хьалхагIа кхы дийца цхьаккха хIама доацаше, шоатта дийнахьа дешара цIайоагIаш, цу юрта вахаш волча Бесланен цун шин новкъосто низагIа йодаьяр из.

«Шун йоI ше раьза а йолаш, Алхаста воIага маьре енай. Цунца шийца къамаьл хиннад тха» яхаш тоама юкъе бахкийтача боккхийча наха дувцар мара бокъонца долаш дар ца ховш сагота бар Асланар. Тешацар уж, шоай йоIо из санна хIама дергхиларах. Вешта, уж-м бакъ а бар. Даьнен наннен, къаьстта даь нанна Забрата халахетар дергдолаш хьалхкхийна яцар Айзан. Ший са санна дукха безар цунна уж. ХIаьта, сибат-куц, эхь-эздел цун санна долаш йоI лаха хала дар. Цул совгIа, едда маьрел де яха яцар из медицински институте деша а. Из йисте а яьккха, наха лорал де яхаяр.

ШоллагIча курсе яр из дешаш.

— Бакъдац са йоI ше раьза а йолаш Алхаста воIага маьре яхай яхилга. Тхона дика йовз тхоай йоI. Тха саг, юхаяла еза. Из ца дича, тоам белгах дувца а эшац. ХIаьта, бакъвар а харцвар а Iаьдало ше къоаставергва. Тхоашта езаш кхеяьй оаха тхоай йоI, шийна везача, ше езача зIамсагага ше раьза а йолаш, мерза гаргало а яь маьре яхийта, — аьлар Аслана.

— Аслан, тхо даьхкадац хьогара йоI яккха. Iа иштта чIоагIа ма ала. Вай ворхIе а даьй хана денз хьадоагIаш да йоI езаелча зIамсаго йодаеш, цунах тоам беш. Тахан юрто, мехко яхар де деза Iа а, — йоахар, тоам бе бахкийтачарна керте лаьттача МурцаIал-молла.

Мел дукха дийцача а, кхы шоай хIама хургдоацилга а хайна хьаьший дIабахар.

ВоIо царга даьча къамаьла чIоагIа раьза яр къаьна Забрат.

— Хьо бакъ ва, Аслан,— аьлар цо. — Кхел-руакъа иштта хиннад цун, дала иштта яздаьд из, яхаш уж юкъе уха нах ба дукхачарна бала качбехкараш. Уж сагота бац шоашта деззача тайпара гIулакх дIадийрзача. Царна бала бац цу кхалсага дIахорча вахара. Бакъда, шоашта хIама эшаш моттиг эттача-м нахага дувцар дицлу царна. ДагадагIаций хьона хьай йишийна цар даьр? Даьра тоъаргдар-кх из молла бахьан вайна тIаккхаьчара-м. Нана яла, са йиIиг, хьа! Хьай эггара хозагIа йолча хана укх дунен тIара дIаяхар-кх хьо, ер таханара иразе вахар даа йисанзар-кх хьо! ХIанз а деррига дегI оага ма лой са, из унзара бийса дагаехача. Алама тIа ма йоагIийла из, аьлар Забрата. ТIаккха цо тIатехар:

— Из санна дар де са Айвана дага ма дохийталахь, ва-а, са даьла! Ханои балои хобаьча цун юхь тIа гIолла Iодоладелар доккхий тIадамаш.

Цунна дагаехар ший маьрвошас вокхкхача сагага дIаенна хинна ший йоI Лейла. Цунга маьре ца яхар духьа гIув чу а тоссаенна из ялар...

Дуккха ха яьннай цу хана денз. Дукха хIамаш хувцаденнад. ХIанз цу юрта бахац Забратар. ХIанз Забрата виIий Аслана йоI а кхийнай. Ший нана из йолаш санна, маьрнанаца дика я цун нус Хамсат. Цхьабакъда, Забрата духьалара цIаккха а дIаялац цу гаьнарча Iана шийла, унзара, ший хьамсара Лейла гIув чу яха бирса бийса...

Унзара гIа санна хет цунна из бийса дагаехача. Даьла у мо гоама ва, из бала шийна тIабена ИсмаIал-молла. Ма нийса яьхад: «Молла чоалба кIай яле а чухье Iаьржа я», оал цо хийла шишийга, ТIаккха Асланагахьа а хьеже тIатох: «Хьох кхалсаг ца хилийтача далла ба хоастам!» Хьанна хов. кхалсаг хьайба мо мара ца лоархIаш хиннача цу къаьнарча замах къаста ца ловш болча наха хьох а Лейлайх даьр дергдарий?..»

ТIаккха юха а Айван дагаехе, елха йолалу. ЧIоагIо ю воIага цунах тоам ца байта.

Асланага юха а юха а нах ухийтар Алхаста тоам бе яхаш. Бакъда, юкъеухача наха, тайпанчар, гаргарчар фуннагIа яхе а, цкъа ший йоI мишта йигай, цун дагардар фуд ца хайча, тоам бергболаш вацар Аслан.

— МурцаIал, — аьлар Аслана, — аз селхане дIа ма аьннадий шуга, цкъа са йоI коа ца еча, хIама хургдац. Нахах сона эхь ца хетаре, аз во дохийтаргдар шо укх коара. Шо моргаш ба уж наха тийшаболх бераш. Шо санна бараш ба уж къаьнарча замах юхедиса во гIулакхаш дIа ца довлийташ леладераш. Ше раьза а йолаш са йоI маьре яха яле, лечкъа хIана ю цар из? ДIа ма аьннадий шуга, нагахьа санна из раьза йолаш яхаяле, царгара из хьаяккха цхьаккха а валлац. Из раьза яле, оаш яххар хьадергда оаха. Нагахьа санна из низагIа йигаяле, цхьа минот, цхьа сахьат-м доаккхаргдац цо цига! ХIаьта из йодаьраша законах йоаггIаш йола суд а хьоргья.

Мел дувцарах шоай хIама хургдоацилга хайча, гIеттар МурцаIал а цун новкъостий а.

Къаьнача Гошмохаси кхыча кхалнахеи шоашта могар дора, Айзан барта йоалае гIерташ. Бакъда, Айзана уж аьттехьа а битацар.

— ДIадовла сона юхера! Сона са чудоаллача хана шоана моттар аз дергдоацилга хаций шоана? Сона у санна гоама ма ва юрта юкъе ваьнна лела шун Беслан. Эхь доацаш саг ва из. Ше ца везача сагаца мишта ваха воалл из, къонах веций из? — цхьаккха дича а цар яхачунга ладувгIацар Айзана.

Къаьга дена ахкан ди сайренгахьа лестадар Айзана шуча Мареми, наьна веший йоI Товсарийн тIабола кIай «Жигули» лоаман юртагахьа бодача готтача новкъа урагIа йодаш. Еррига а малхбузехье сийрдаьккхар лоамах IотIехьашка боалаш латтача малхах дIакъестача дошо зIанараша. ВIалла кер хьал ца бузаш чуувза дог доагIаш дар кIал гIолла хьийдда додача хи тIара хьадоагIа цIена фо.

Цхьабакъда, из цхьаккха хIама теркал дицар, машина тIа баьгIараша. Царех хIаравар ши-ший уйлангахьа вахавар.

«Фу аргда-теш Айзана? Со низагIа йоалаяьй шоана, со йите ма гIолаш, цо оале-м Албаста воIо, цун новкъосташа, царна гIо деш лелача аз алсамо суд ма хьоргий». — уйла йора машин лехкаш ваьгIача МурцаIалий воIас Къоасама.

«Хьа уна яла со, са шуча! Ма гаьна яьккхай хьо. Ма дIаьха хинна хургда-кх хьона ер ши дии ши бийсеи. Дунен духьа кхы ютаргъяцар оаха хьо царца», — йоахар Марема уйлаша...

Къаьнача гIалан пенах хьахетта даьча, доккха доацача цIагIа дIачуваьннача латтар Айзан. Юха а къаьнара фаьлг бувцаш цунна гонахьа латтар массехк кхалсаг.

— Вай ворхIе а дай хана денз иштта хьадоагIаш да шийна езаенна йоI зIамсаго йодаеш. Дика цIа, дика нах, дика зIамсаг ва хьона нийсвеннар. Со раьза а йолаш енай маьре алалахь. Ма доаделахь са веший йиIий виIий ираз. Ма воллийталахь из набахта. Аз дех хьогара, — йоахар Гошмохас.

— ТIаккха со, са ираз? Цун уйла яьйй оаш? Фу бала ба оаш сога бахьар. Тоъаргда, шо санна тхо ца кхайкаш баьхка хинначар са даь йиший доадаь ираз! Са даь наннен даьнен цар тIабена бала! Шоай гIулакх хилча, наьха бала бац шоана. Соца чакхдаргдац из. Сай даь нана, да, нана йолча сиха йига оаш со. ТIаккха дувцаргда вай дIахо дергдар,— мухь а баьнна йийлхар Айзан.

Шоаш коа наIарга дIатIаотташе, Айзана оаз яйзар Марема. Коа, цIагIа мел бараш корзагIа баьнна хьайзар.

БIарччача шин дийнахьа сов дукха елхарах цIаста санна-цIе дар Айзана бIаргаш, бIарччача бетта халача лазарах иллача мо мара бос бацар юхь тIа. Берзо ка йийттача санна эттIаь яр цунна тIайийха хIамаш.

НиI хьа а йийлла ераш дIачубоаллаше, Марема тIакхийтар Айзан. ТIаккха качхьаьрчар.

— Ма тешалаш акхар яхачох! Со низагIа йоалаяьй. Ма йиталаш со акхарца. СихагIа араяккхалаш со укх «жожагIатар». Хозий хьона! — сихагIа наIаргахьа дIатеттар цо Марем.

— Ай мичара! Ютаргъяц. Кхы секунда-м даьра йоаккхийтаргъяц. Шоаш майра вар вайна хьадухьала варгва-кх акхарех. Йолле, Тамарий, акхар машина а езац вайна, воаш гIаш гIоргда вай укхазара, саххилалца никъ бой а, гIаш гIоргда!

Сиха баьлар уж цIагIара ара. ХIаьта фусамдай шоаш фуаргда, фу дергда ца ховш, шо-шоаш болчча латтар. Цхьабакъда, цаI-м дар цар дика кхетадеш, хIанз уж кхо кхалсаг юхасоцае могаргдола низ цу лоам чу боацилга, шоай безам болчча бесса шоай кхел хотта цу кхалнаха могаргдолга.

Шоаш цIакхаьчача шоллагIча дийнахьа, ший институте деша яхар Айзан. Цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа суд йир из йодаьча Бесланаи цун новкъосташтен.

Тийшаболх, чакхбалазар.

ДОАЗОН ДЕХЬАРА

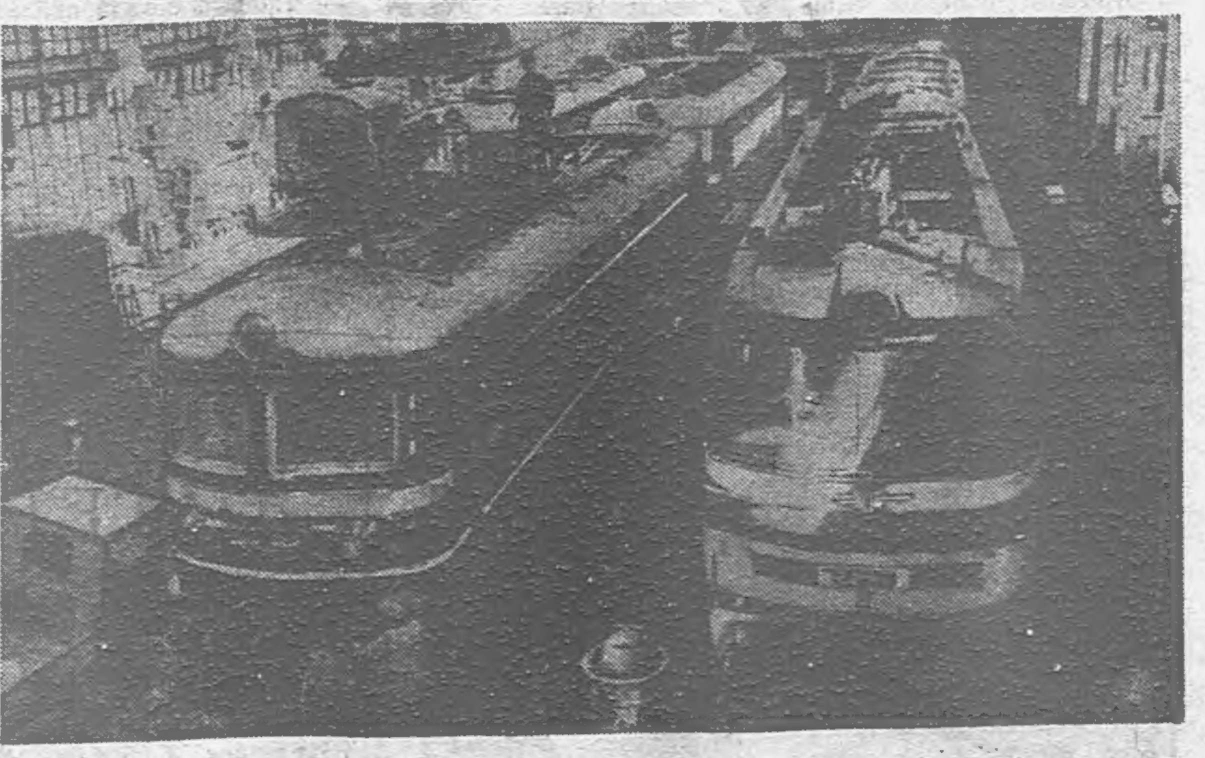

НРБ. Димитров Георге цIерагIча Софийски вагонаш еча завода балха шерра автоматика юкъейоалаяьй. IX пятилетке предприяте коллективана хьалхашка бехктокхаме декхараш оттадаьд, уж — производства боарам 60 процент лакхбир. Цун производства масштабех дувц масала, Болгаре, Венгре, иштта цхьадолча кхыча мехкашкарча машинаькъашка гIолла лела вагонаш Димитров Георге цIерагIча Софийски предприяте хьаьчча тележкаш тIа латташ хилара факто.

СУРТА ТIА: электровозашта ремонт еча цехе.

БТА—ТАСС сурт.

ВАЙ ДОТТАГIИЙ ОПЫТ

КАГИРХОШЦА «КЪОВСАМ» ЛОАТТАБЕ БОАГIИЙ?

Берлински метро станце платформа тIа гIолла куро гIа а боаккхаш хьавоагIа карнавально - къоарза панк моргаш сона хьалха кино мара байнабацар. Юхе гIолла тIехбувлараша бела а белаш накъавоаккхар цIе мос йола, хьаь тIа индийски чIугал ягIа, тайп - тайпара зIанаргаши значокаши йоахка, къоарза лоаца хачийи тиша куртке тIаювха из. Прессо ше теркал варахи шийна тIерча сибато аз теркам тIаозарахи цецваьнннавар из.

Гучадаьлар, из тIера мара панк воацилга а. ший нийсархой санна столица цхьан предприяте болх беш волга а, цун дезал, цIа долга, кастта из эскаре гIулакх де водилга а. Цхьан дешаца аьлча тIера атрибутика, керттерча даькъе модана тIаккхувш хилар, хIаьта иштта «формальни йоаца объединени» аьнна дукха ха йоацчаш цIи тиллача кагирхой цхьан группана из юкъевоагIаш хилара символ а яр.

Из зIамига саг сох кхийтар немецки мукъача кагирхой Союза секретарь Иохан Велердинг волча со водача хана. ГДР-е кагирхой «формальни йоаца группаш» хилар ССНМ мишта лоархI, иштта дар са хьалхара хаттар.

— Сабардел, — велавелар Иохан. — Из тха принципиальни позици я. Кагирхой нийсабараштен «тувлабеннараштен» бекъилга — опыто хьахьокхаш ма хилара, харц никъ ба. Вай кагирхой шин тайпара мичаб, цхьан тайпара ма бий. Цудухьа тхо тайп-тайпарча панкех, хиппех авангардистки музыка езарех ца дувца гIерт. Уж берригаш а вай воаш да, хIаьта проблемаш а массане цаIаш я. Цхьан хана экстравагантни хIамаш тIа а ювхаеш ший тайпарча музыкага ла а дувгIаш сонтала вIашагIкхийттача кагирхоех малхбузен влияне продукт а лоархIаш, вай обществерча цу тайпарча гIулакхащца къовсам лоаттабе беза, йоахар. Из иштта хетар харцахьа долга практико бакъдир: вахара хьисап, халхарий стиль хувцийта, е йIаьха мосаш дIаяхийта тхо гIертача, тхо кхетабе гIийртараш раьза боацаш духьала баьлар.

Тахан тхона къаьгга гуш да: хIара ноахала массаза ший кагирхой культура йолга. ХIаьта из лархIа еза. Цун тIера сибата формаш цхьайолча хана тхона Малхбузехьара хьачукхухь, тха декхар, нагахьа санна вай моралаца уж товш еце, цунна духьала керда дикадар оттадар, нагахьа санна из де вIаштIехь ца доале кердача чулоацамца уж формаш хьалйизар. Иштта хилар, масала, рок-музыкаца а. Тахан тха «Карата» концерте хье вохалой, хьажал хьо.

Дукха дувц вай кагирхошца болх бе чоалхане да яхаш, хIаьта цунца цхьайолча хана воаш кхера а ду. Уж панкаш дукхагIбараш вIалла харцахьа боацаш ба улицашка, социалистически вахара хьисапаца ювзаенна цхьаккха проблема а яц цар. Цига дикка уйла е еза — нагахьа санна къоарзачар, цхьа шоай группа яьяр аьнна из кхераме да яхаш хьалхьеде доагIа е дагIац. Сагото ергъярий вай массазара хIамаш тIаювхача бераша шоай кампани вIашагIъеллалга хайча? Из мо моттиг нийсъелча вай де дезар: царна кагирхой клуб ялар, цар вIашагI а бетталуш салаIа йиш хургйолаш. Тхо тешаш да: кхувш воагIачун керта тIара дар сел лоархIаме ца хиларах, хIаьта цул лоархIамегIа да — цун керта чура дар. КхувшвоагIар эхь - эздел долаш хургволаш хьалкхевара мишта новкъостал дергда — из дош да тахан оаха хьалхарча аргIана къестадер. ХIаьта кагирхой тIерча сибатага е дискотекашка цун халхарча манерага хьежжа из политически тешаме хилар къестадир нийса дац.

Немецки мукъача кагирхой Союза цу дешах йола позици цаI я: паччахьалкхен юкъара социально - экономически декхарш къестадара цхьан комплексе кхоачашъе еза кагирхой политика. Мукъача ханара проблема къахьегама овсарле дIахо лакхъяра проблемах дIакъоастае йиш яц. Хьалкхувш латтача ноахала кхетам балар — из кагирхой союза йоакхо хинна а ца Iеш, еррига паччахьалкхен йоакхо я. Нийса кхетам баларе керттера инструмент массаза тешам хиннаб. Инфальтивни хиларах берашта критика е атта да, хIаьта царна шоаш ма барра хьахьокха таро лургйола иштта кхел царех тийша йола задани яла халагIа да. ГДР-е вуз е техникум яьккха балха венача хIарачоа цу сахьате из тайпа задани лу. Оаха ноахалаш къеста ца де лаьрхIад. Вай обществах дIахадаргдоаца дакъа ше долга ха деза кагирхошта. Боккъонца эшача гIулакхе шоай критичность, новаторство, раьза ца хилар хьахьокха таро яла еза царна, хьалха хиннараша деш хиннача бесса. Кагирхой раьза ца хилар, нонконформизм производства балха тIа лоархIаме элемент хила тарлу.

— ХIаьта укхаза духьал ССНМ-х тийша дар фуд?

— Цунах тийша дар кIезига дац. Масала, ССНМ инициативагIа берлински чуIе фусамаш хьалъеча ший лоIамагIа дакъа лоацаш 20 эзар кагирхо ва, цу участкашка болхлой дIа-юха бувлар лакха дале а, из цифра массехк шера хувца ца луш юс. Бакъда тешам статистикаца биста хала да, хIаьта а тха кагирхой кхетабе вIаштIехьдоал гаргарча шерашка республике чуIе фусамаш хьалъяра дош къоастадулургда е дац шоаех тийша долга царга дIа а хойташ.

ШоллагIдар — ССНМ члений производстве предприяте кулгалхошца айхха бувзамаш хилар. Союза юххьанцарча ячейкай собрани чакхъяккхара керттера принцип хоадам болаш хилар да, вешта аьлча хьалхарча даькъе шоай балха саготагIа дола дешаш къестадар. Кагирхоша производственни процесс кердаяккха йиш йолаш дола наькъаш хьалхадоах, уж тIаккха кулгалхошта дIадовзийт. ХIаьта кулгалхой уж тIа ца эцаш Iе йиш яц, хIана аьлча предложенеш телараш цIаьхха нийсбенна нах а боацаш, цу гIуланкха айхха дакъа а лоацаш балха тIа сий деш бараш ба.

Иштта хотталу бувзам: къоначар дийша боаллаше производстве дакъа лацаро из кердаяккхарцара безам совбоаккх, хIаьта тIаккха интенсификаце, ССНМ организаце собране тайп - тайпарча боарамашка боккъонца, творчески характер тIаэц, хIаьта предприяте кулгалхой кагирхой инициативаш теркаме ца эцаш Iе йиш яц, хIана аьлча цу къонача специалисташта тешам бенараш шоаш боландаь.

ССНМ Централни совет чуйолча Унтер ден Линденара къаьнарча эданера со араваьлча дукха ха йоацчаш реконструкци яьча духьаларча цIенна дIатIалета гIишлон лоамеш вIашагIдоахаш боахка кагирхой бIаргабайра сона. Цун пена тIа уллар «Немецки мукъача кагирхой Союза инициатива» яха йоазув тIа дола цIе плакат. Из гаьннара бIаргагора.

Дмитрий ПОЛЯКОВ,
АНП спец. корр.
Берлин-Москва.

САГА БОКЪОНЕХ ДОЛА БАКЪДАРАШ

АМЕРИКАНСКИ ТАЙПАРА КЕПАЙОАЗОН КОРТАМУКЪАЛЕ

Центральни разведывательни управлене хьалхе а ца могадеш ши хаттар президентага Рейганга даьд яхаш КIайча цIагIара ший корреспондент Аннет Лопес — Муньос бокъонех яьккхар «Радио Мартес».

«Къаман кхерамзлен совета дезадаланзар уж хаттараш, аьннад журналисткага. Цхьан редактора духьал дIаалар цунга: «ЧIоагIа хала да хьа гIулакх, хьо дIаяккхара дош тохкаш да тхо».

Белгалдаккха деза, официальни дIакхайкадарга диллача из радиостанци Кубе «бакъйола информаци» дIакхачийта яь хиннай Рейгана администраце.

ТОЪАШ ЙОАЦА НАЬХА СПЕЦИАЛЬНОСТЬ

Великобритане бераш деча дукхагIча цIеношка ахаш мара акушеркаш тоъац. Касткастта цхьа акушерка кхаьннега-йиънега бер деча кхалнахага хьажа езаш хул. Йоах акушеркай союза кулгалхочо Шейла Макилройс. Юххера а бер дара доагIача тайпара гIулакх дIа ца кхачар бахьан долаш доккха зулам хул.

Акушеркай къахьегама алапи геттара зIамига хиларца дашха мег из хьал. ТIехьа ца а тетташ алапи тIа ца тохе, ноаноши зIамига берашн бала такха дезаш хургда, аьнна дIакхайкадаьд акушерски союза генеральни секретара Рут Эштона.

(АПН).

МАЛАВ АМЕРИКАНСКИ СПЕЦСЛУЖБАША КЪАЙЛАКХУХЬАР

Лечкъа лела а дага воацаш, селла шийх бIубенна. ца кхераш ва из саг. Нью-Йоркски телефонни справочника тIа ший бокъонца йола цIи а я цун: Микола Лебидь. ХIаьта еррига Малхбоален Европе вовзаш ва из нацисташта мотт хьекхаш хинна, е ший кулгашца, е ший кара хиннача гIозарашка приказ телаш итташ эзараш нах боабаь вола палач санна. Полякий, эрсий, украинций, жугатий, мугIарерча ахархой, интеллигенце, дикагIболча къонгий, коммунистий, парте боацарий цIий хьаьрчад цунах.

Цхьан хана украински националистий однозни организаце кулгалхоех цаI хиннав Микола Лебидь. Из хиннав украински квислинга — «фюрера» Бандера керттера гIонча, наьха цIий Iоахийтача къайлагIча бандеровски полице шеф.

Хой-теш Лебида дIабахача бIехача наькъах цунна тхов-кIийле еннараштa? Хой-теш американски Iаьдала Йонкерс яхача нью-йоркски районе нацистски тIема преступник вахилга? Хов, царна деррига а ховш да.

Советски Союзо дукхаза а дийхад США-гара Лебидь хьава, цун дош дувцен суд ен, яхаш. Американски оагIув е ца хозаш санна Iийнай, е преступник хьа ца валара гIулакхаш юридически кIалтIадаьхад.

Цецваллал да цхьаькха хIама а. Дунен шоллагIа тIом хилале хьалха топаш тоха суд яьяр Лебида. Цои Бандерен 1934 шера каьж вIашагIбеллабар Польша чурча гIулакхий министр Бронислав Перацки ве аьнна. Цу хана Варшаве топаш тоха суд йир царна. Цхьабакъда, юххера а из хийцар дунен тIа цар мел йоаккхача хана набахта боахкаргбола суд а яь.

Кхоачаш пхи шу а даьннадацар 1939 шера сентябрь бетта уж «украински националистически организаце» хьалхалаттараш Польше чухьийлхача шоай цхьан уйлан вежараша — нациcташа мукъабаьхача хана: германски разведкаца хьоашал долаш хиннай цар организаци. Набахтара ше араваьлча вермахто СССР-а духьала кийчбеш хиннача къайлагIча тIема юкъе чIоагIа дакъа лоацаш хиннав Лебидь, керттерча даькъе къона украински националисташ гитлеровски лагерашка Iомабе дIа а ухийташ.

Лебида вахара юкъе цо дукхагIа наьха цIий Iоахийта оагIув ювзаенна я Закопанеца. Польша шоашта караерзаьчул тIехьагIа цига гитлеровцаша вIашагIъеллай разведшкола. Цу школе къаьстта йолаш хиннай «украински дешара подразделени». Цига лаьрхIа Iомавеш хиннав 120 курсант. Цар командираш хиннаб шиъ гестаповски офицер — Вальтер Крюгери Вильгельм Розенбауми. ХIаьта украински оагIорахьара подразделене командир лоархIаш хиннав цу хана «лейтенант Вильный» оалаш хинна Лебидь.

Закопанерча цу лагере наха таIазар деш, уж боабеш хиннаб дIахо йодача хана дог ца тохалуш цар нах боабергболаш. Немецки эпсараш хиннаб цига доал дабраш-м, цхьабакъда, ший къизалца царел тIехьавусаш хиннавац Лебидь а. Нагахьа санна украински курсанта из къизал ца лелае дагадехача, Лебида цунна хьехар деш хиннад. «ХIара украински националиста декхар да ше немцел а къизагIа волга, цун дог болатах даьлга немцашка дIахайта деза», яхаш.

Ала дезаш да, лакхе вай вийцача Вильгельм Розенбаума кховзткъалагIча шерашка ше мел йоаккхача хана каторге чувалла суд яь хилар. Из лаьца хиннав ФРГ территоре тIа. ХIаьта Лебидь хIанз а тIехьа корта мукъа лел.

Закопане Лебида «Iомадаьчун» боагIаш бола «мах» баьб украински националисташта керте лаьттараша. 1941 шера Бандера «служба безпеки» начальник ваьв цунах. Укхаза из бокъонца дIаволавеннав шийна чIоагIа гоама хинна жугатийн эрсийн меттел, бандеровски диктатурана духьала хинна украинцаш а боабе.

ТIом чакхбаьлча шийна керда дай леха волавеннав Лебидь. Цунна ховш хиннад шийгара Малхбоалерча Европан украински националистий агентура спискаш американски разведке маьхала яргйолга. Цун хьалха хиннача «даьна» Стефан Бандерана малхбузенгермански шпионски ведомства кулгалхочунгара Рейнхард Геленегара йIайха моттиг кораьй. ХIаьта цунна санна иштта моттиг кораьй Лебида а американски тIема контрразведке. Цунга ше волчча тайпара вехкав цо. ТIаккха контрразведка а 1949 шера из дIавеннав Центральни разведывательни управленега.

ХIанз вайна гуш дола бакъдараш дага а доахкаш ше советски е польски Iаьдалага дIавалар кхийрав Лебидь. Цхьабакъда, тIема преступникаш дIа-юха телара яь ялтински договоренносташ йоха а еш, ЦРУ-с 1949 шера гурахьа къайлагIа США дIавахийтав из, цун бIеха гIулакхаш къайла а дихьа. 1957 шера американски спецслужбаша новкъостал даьд Лебида США гражданин хила. Из деррига а духьала хиннад расови, дина, къаман, е политически бахьанех кхыча наха таIазар тIалоаттадаь саг мехка чувутаргвоацаш долча США законашта. Цхьабакъда, США закон массанена а цхьатарра яздаьдац. Преступник кIалхарвоаккхараштa кораьй закона бархIлагIа параграф. Цу тIа йоах, «къаман кхерамзле лораяра» ЦРУ бокъо я хIара шера мелла бIеха уж бале а, бIаьнега кхаччалца саг США чувита.

Иштта эрсий, полякий, жугатий, украински къамий палача вIаштIехьдаьннад США ваха а лела а. 1980 шерага кхаччалца «Пролог» яхача издательства редактор волаш хьинаре антикоммунистически болх баьб цо. ЦРУ ахчах социалистически мехкашта духьалара литература арахецаш хиннад.

ХIанз Микола Лебидь пенсионер ва. Мемуараш кийчъеш ва из. Ше цIеца хьабена никъ наха дIабовзийта воаллий-теш из? Валлац. Из гIертаргва оапашца ше бакъве, даьча зуламех цIенвала.

Цхьабакъда, адамашта дика дагадоагIа тIема зуламаш. Ха дIаяхаяр аьнна зуламаш даьраш бехка кIалхара бовлац.

Игорь МОНИЧЕВ,
АПН.

ПАРИЖ. Юххьанцарча школай хьехархой къаман юкъарча манифестаце дакъа лоацаш бIаь эзар совгIа саг вар, (сурта тIа). Из чакхъяьлар Париже «Школе деча таIазара — никъ бехка!», «Демократена духьала йолча реформашта — ак!» яхача лозунгашца. Демонстрантий колонна Йоккхача бульварашка гIолла чакх а яьнна Нацин яхача майда тIа яхар, тIаккха цига митинг хилар. Цун доакъашхоша Франце премьер-министра Жак Ширака кулг яздаьча французски просвещене демократически традицешта духьалара школашта реформа яра декрета шоаш чIоагIа раьза боацилга дIахайтар. Хьехархоша образованена эшараштa лаьрхIа йола паччахьалкхен ассигновани шеръелга, хьехархой вахара боарам лакхбара де дезараш тIаэцалга хьадийхар.

АФП — ТАСС телесурт.

ЙӀАЙХА ФУСАМ

Нийсача мугӀарех латтача лохача гӀандилгаш тӀа дагӀа бераш, Ӏагаш бе а дехка. КӀай тӀолгаш хьалхашка дада йиӀигаш сихъенна хьувз царна хьалхашка латтача лохача истолаш тӀа дӀайха даар увттадеш. Цхьа хоза кӀаьнк а ва царна юкъе.

Ӏагий зов доладелар.

— Массаза аьннад хьога, Русик, аьрдига бе Ӏаг ма бехка! — аьнна бехк баькхар кухне корагӀа хьаарахьежача кӀай халат дувхача цхьан къонача кхалсаго. — Ховргда хьона аз хьа наьнага дӀа мишта оал...

Русика, бехказо цунна бӀара а хьежа, аьтта бе беллар Ӏаг. Вожаш а бӀарахьежар шоай Ӏагашта, нийса доахкий-хьогӀ ераш тха бе, аьлча санна.

Цу сурта тӀара дӀадоладелар тха хьоашал Назрановски района Ӏаьлий-Юртарча 8 шера дешача школерча берий столовеца. ЗӀамига яле а хоза кийчъяь, цӀена, лостам болаш, безаме я бераша хӀама дуача помещене а кухне а. Шоай цӀагӀа мо хьакхашта хет укхаза дешархошта. Царна эшар фуд хьожаш гӀандаш тӀа уж нийса багӀа Ӏомабеш, хӀама мишта даа деза царна дӀахьехаш хул вай ювцача столове заведующи (повар а из я) Саутиева Хьанифа. Къаьгга гуш да бераш цунна дукха дезилга, ше царна гӀулакх де хьожаярах доккхал деш из йолга. Ираз да берий а из мо йола повар шоашта нийсъенна.

...Цхьа шу хьалха дар из. Цу школе деша дагӀача берий (къаьстта юххьанцарча классашка дагӀачар) дайноаной леткъар школе бӀарчча ах ди доаккхаш меца дус бераш, кераш талх цар, кхыметел булкинг, пирожок, сока пела эца буфет а яц, бӀайха кхача-м бувца а безацар, яхаш. Юртсовет оарцагӀъяьлар цу деша. Юххера цу школана юкхе дагӀача цхьан цӀагӀа яьсса миӀинг корайир. ИйттӀа пенаш, Ӏочуйха ардакха уйнаш а долаш цхьа цӀа дар из. Цигга йоала а яь хьаоттайир г. Орджоникидзерча советски торговле техникуме заочно деша ягӀа Хьанифа.

— Ер мегаргйий хьона, аьнна дӀахьенхар оаха цунга из моттиг,—яхаш, дувц юртсовета болхлочо Цокиев Мурада.

— ХӀана мегац ер, кхы вӀалла хӀама деце тхов ма бий укхан ,— аьлар Хьанифас.

Цу хана денз цига йизза фусамнана йолаш хьа а йоагӀа.

Иштта йийцар тхона Хьанифа юрта бахача кхыча дукхача наха, хьехархоша.

Эггара хьалха ше йолаелар Хьанифа цу чу лостам бе. Шийна бовза кхалнах оарцагӀа а боахаш, белхий бир, топпар хьаьхар, юкъеллар, кӀир техар, басараш хьекхар. Йода машина сеца а еш, райцентре удаш столовена мел эша оборудовани ера, газ йоага пийшк оттайир. Цунна бӀара а хьежаш кхычар а новкъостал дора.

Юххера а «кӀур» урагӀбахар берий столове бада тӀа. Чубаьржар Хьанифай зӀамига хьаьший.

— Фуд хьа балха новкъа дар? — хетт аз.

— Цхьаккха хӀама дац. Цхьа хало яр. Из а укх деношка хургьяц — аьлар Хьанифас.

— Фу хало я из?

— Хий дац укх чу. Гаьнара ведаращца хьакхухь аз из. ХӀанз, гой шоана дӀара кран. Хий хьахеца мара дезаш дац, аьнна цхьа сахьат хьалха дӀавахар аз хьавийха слесарь...

— Фуд, Хьанифа, хьай болх - моттиг дикагӀа лелае хьо оарцагӀйоахар, дӀадоладаьча хӀамах хьа каювлийтар?

— Доацар дац а яхаш, шийна могар хьа ца а деш, багӀа Ӏемача наьха цӀаккха а каяргьяц. Яшац со цу морча нахах. БезагӀа бола мухь хьайна хьатӀа а билла хьо дӀаводе хьона тӀехьабала нах корабоагӀаргба.

Ала хӀама дац. Нийса йоах Хьанифас.

М. ЗАНГИЕВ.

СУРТА ТӀА: Хь. Саутиева.

Наькъа яха кийчлуш я «Вайнах»

Урален Московски областен городашка гастролашка хинна цӀакхаьчай «Вайнах» яха Нохч - ГӀалгӀай паччахьалкхен халхара ансамбль. Цига цо деннад ткъаь шиъ концерт. Боккхача безамца тӀаийцар вай мехкахой Тюмене, Кирове, Перме, Устинове, кхычахьа. Моттигерча зрителашца хинна хӀара вӀашагӀкхетар чакхдоалар чӀоаггӀа тӀоараш тохарца артисташта зизаш даларца, ловцаш дахарца. Къаьстта езаелар царна «Хьамсара Кавказ» яха вокально - хореографически композици, «Нохч - ГӀалгӀай массови халхар», «Вайнаьха сигален кӀала» яха халхар, «Сакъердаме халхараш».

Дика хореографически говзал гойтар артисташа Ахмадов Рамзана, Мальсагов Доккас, Айдамирова Лидас, Асхабова Аьсета, кхычар,— аьлар «Вайнах» ансамбла кулгалхочо Усманов Ӏарбе. — Тхона а боккха пайда бел цу гастролаша. Яйзар дуккха а къахьегама коллективаш. Урален Московски областеи дахача къамий халкъа хореографи, цар искусство, культура, быт. ДӀахо йодача хана цу дерригнех пайда эца хьожаргда тхо.

ХӀанз «Вайнах» апрель бетта Москве хургйолча «Дегагара дегага» яхача представленена кийчо еш я. Цига дакъа лоацаш хургья кхыйола вай республикера ансамблаш а: «Илли», «Зама», Нохч - ГӀалгӀай АССР заслуженни артисташ И. Кобзон, Н. Татьянченко, А. Барыкин, Ю. Антонов, кхыбараш.

Представлени чакхъяргья Лужникашка, В. И. Ленина цӀерагӀча стадионе.

А. АЛИЕВ.

СКАЛЬПЕЛЬ ЙОАЦАШ Ю ОПЕРАЦИ

Лорий говзал лакхайоаккхача Иркутски института Хирурге кафедре хьа а яь болх беш я артериальни гипертония, сосудисти лазараш, дегӀа дулха тӀа дестамаш хулача наха дарбаш дергдола операци ергйола аппаратурен методаши. Коача азот юкъе а кхухьаш лохача температураца уж операцеш еш болх бергбола прибор хьаяьй СССР АН физически проблемай Института Ӏилманхошеи лорашеи цхьана.

Гаьнарча Малхбоален, Сибарегӏа, Гаьнарча Къулбаседа городашкеи юрташкеи болх беча дукхкхача хирургашта бокъонца йола школа а хинна дӀаэттай лорий говзал лакхайоаккхаш йола Иркутски институт. Укхаза цар йиш я криохирурген биологически активни веществайи цхьанара дарба дара методика Ӏомае. Шелалца дегӀа мазаш доша а деш цу препараташа лоацъю дарба деш йола ха.

СУРТА ТӀА: Иркутски машиннаькъа больнице криохирургически операци е медицински Ӏилмай кандидат Л. Куликов, клинически ординатор хирург А. Идрисов, профессор А. Коган дӀабодабалале хьалха. Цар дуккха а операцеш яьй скальпела меттел коача азот юкъе а кхухьаш.

Э. БРЮХАНЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

ШОАНА, КЪОНА ЛИТЕРАТОРАШ

Ер бархӀлагӀа шу да Нохч-ГӀалгӀай яздархой Союза правленей, ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкомой, «Комсомольское племя» яхача газета редакцей хьайийллача «Пхьармат» яхача къонабарий литературни объединене болх бу. Массехк шу хьалхагӀа цига болх беш яр нохчий а, гӀалгӀай а, эрсий а секцеш. ТӀехьагӀа цхьадолча бахьанех болх ца беш сецар гӀалгӀай къонача литераторий секци. Цо болх хӀана бац яхаш къамаьлаш хилар дукха ха йоаццаш чакхъяьннача Нохч-ГӀалгӀай къонача литераторий IX республикански семинар-совещане.

Цига яь критика хьаллоацаш, республика йоазонхой Союза правлене соцам баьб «Пхьармат» яхача литобъединене гӀалгӀай къонача литераторий секци юха а вӀашагӀйолла. Цу секце хьалхара заседани хургья 23 марта, сайрийна 18 сахьат даьлча, «СелаӀад» яхача журнала редакце. Цун адрес: Первомайская улица, 3.

Шийн литературни говзал лакхъе безам болча гӀалгӀай кагийча наьхен мехкарийи дакъа лаца йиш я цу секце.

Спорта хоамаш

БАСКЕТБОЛ

Укх денoшка чакхъяьлар кхалнаьха командашта юкъера баскетболах йола Нохч-ГӀалгӀайчен чемпионат. Массарел дикагӀа лайзар «Труд» яхача ший лоӀамеча спортивни общества коллектив. ШоллагӀча моттигеба Грозненски мехкдаьтта института в и к а л а ш. «Юность» яхача берий-кхувш боагӀарий спортивни школа команда кхоалагӀа хилар.

ХӀанз дӀайолаенна маӀача наьха командашта юкъера республика чемпионат.

НЕКДАР

«Садко» яхача бассейне кхаь дийнахьа хилар «Спартак» ший лоӀамеча спортивни общества областной совета некдарах йола яхьаш. Тайп-тайпарча дистанцешка толамаш даьхар бовзаш болча спортсменаша В. Логашкина, О. Рассудишкос, Л. Батаевас, Ю. Хазовас, кхычар.

Кастта хургйолча Еррирассийски яхьашка дакъа лоацаргда цар.

ФУТБОЛ

«Труд» яхача ший лоӀамеча спортивни общества физкультура производственни коллективай футбольни командашта юкъе хӀара шера хулаш йола чемпионат чакхъяьннай. Ирача къовсаме толам баьккхар «Терек» яхача берий-кхувш боагӀарий спортивни школа викалаша. ШоллагӀчеи кхоалагӀчеи моттигашка я «Нефтехимзапчасти» «Электроприбори» яхача заводий командаш.

ДЗЮДО

Чехословаке укх денoшка чакхъяьлар «Коталон кубок» яха цӀи лелаю дзюдах йола дунен халкъашта юкъера турнир. Советски Союза вӀашагӀкхийттача команда чоте йиъ дошои цаӀ бронзан медалаш я. Белгалданкха деза вай мехкарча дзюдонисташа яйгагӀа йолча ялх дозала категоре мара дакъа ца лаьцалга.

Къаьстта дика дӀайихьар уж яхьаш дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастера, Грозненца Вараев Башира. Шоай дозал 78 килограммага кхаччалца долча атлеташта юкъе котало яькхар цо.

А. ИЗМАЙЛОВ.

ВОЛЕЙБОЛ

Малгобекски района № 19 йолча школа спортивни зале чакхъялар дешархой командашта юкъера турнир. Цига дакъа лоацаш йиӀигаш яр.

Толам баьккхар № 19 йолча СоагӀапчарча школерча коллективо. Цо эшайир №№ 1, 12, 7 йолча школай командаш. Котбаьннарий цӀераш ераш я: Бонова Зуфира, Фаргиева Фатима, Булгучева Джамиля, Фаргиева Зарета, Эсмурзиева Фатима, Наурузова Яха.

ШоллагӀеи кхоалагӀеи моттигаш яьхар № 7, № 1 йолча школашкара йиӀигаша.

А. ГАНДАЛОЕВ.

ДА ВОАЦА БИБЛИОТЕКА

Мел дукха хоза дешаш аьннад книжкаех — адамий доттагӀий, хьаькъала хьасташ, и. кх. дӀ. Цхьабакъда, иштта хеташ хиннабац соахка июль бетта ремонт е аьнна Алхастера библиотека дӀакъайлараш. Цу хана денз из хьаелла ца кхеташ, хӀанзарга баьннаб уж. Гац библиотека наӀарга е дӀачуйолха а, е арайоагӀа а лараш.

Цун заведующе Р. Белхароевас дувцачох библиотека дӀакъовлача хана укхаза дӀаязвенна 770 саг вар, царех ахаш лоаллахарча школа дешархой а болаш. ХӀанз фу де деза цар, шоашта чӀоагӀа эшаш дола литература доацаш ма бисабий уж.

ТӀаккха мича дахад книжкаш? «Хьаькъала хьасташ» леладе йиш йоацача подсобни помещене чу керда фусам лехай цар. Цига шоай гӀайгӀанерча вахарах дувцаш даггара латкъаш ба Бальзака, Шиллера, Стивенсона, Достоевске, Горьке, Маркова, кхыча йоазонхой турпалаш. Йоккха сагото я царга ецар.

ТӀаккха фу деш я заведующи Р. Белхароева? ХӀама деш яц. Болх бе а безац, ханнахьа алапи а хьалу. Кхы дикагӀа фу хургда!

ТӀаккха де дезар фуд? КӀийле ехача маркхал биллар, пишк тоаяр, кораштa кизга бӀалгаш тохар, цаӀ мара доацача цӀен ниӀ дӀайогӀар. Шин сага дийнахьа сарралца бе болх бац беррига а. Уйла яьйий-те цу гӀулакха юрта Совета, Сунженски райисполкома культура отдела болхлоша, «Заветы Ильича» колхоза кулгалхоша. Сихха хьаде йиш йолча хӀамах селла йоккха гота ярах царна бехк бе саг коравоагӀаргвий-те?

Л. МЕРЖОЕВА,
Алхастерча школа хьехархо.

Дешашца ца аьлча а... Б. ГАНИЖЕВА сурт.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТДИЙНАХЬА

В. И. Ленина цӀерагӀа ДК. 8.30. Машинаца аьхингах хӀамаш е Ӏомавеш йола курсаш. 8.40. Берий гитаристий кружок. 14.00. ХӀамаш хьаяха а тега а Ӏомавеш йола курсаш. 14.00. Массовикий-затейникий кружок. 15.00. Нохчий мотт Ӏомабара йола курсаш. 15.00. «Боадон духьала» яха кинолекторий. 16.00. Халкъа драматически театр. 18.00. Балетни студи. 19.00. «ВӀашагӀкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цӀерагӀа ДК. 10.00. Сийлахьча Октябра 70 шу дизара хетадаь художественни самодеятельноста хьажар. 10.00. «Джигит» яха къаман халхара ансамбль. 13.00. «Лаьтта гражданин хила». «Общественни моттигашка шоаш леладечун хьалхашкара кагирхой бехктокхам» яха кинолекторий. 16.00. «Хозачун дунен тӀа» яха университет. 18.00. «УнахцӀено» яха клуб.

Химикий ДК. 10.00. СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически завода физкультурно-унахцӀенон шоатгди. 16.00. Бокса секци. 18.00. «Радуга» яха халкъа халхара коллектив. 18.00. Халкъа академически хор. 18.00. «Карл Маркс» яха радиодувцар.

Просвещене болхлой ЦӀа. 11.00. «Книголюб» яха клуб. «Книжкай мехка никъбар». 16.00. «Мизыкен хан» беседа.

«Красный Молот» завода ДК. 13.00. «Взвейтесь кострами!». «Пионерски болама керда доазош» яха пионерски кинолекторий. 17.00. Ӏалам дезарий клуб. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Пролетбата цӀерагӀа ДК. 13.00 Къонабарий цӀей. 15.00. Игротека. 18.00. Вокально-инструментальни ансамбла концерт.

«Оргтехника» объединене ДК. 14.00. Фаьлгий утренник. 16.00. Игротека. 19.00. «Иллецара диалог» яха кагирхой сайре.

М. Горьке цӀерагӀа клуб. 17.00. «ЦӀей хьа цӀагӀа» салоӀама школа.

КИМ цӀерагӀа клуб. 11.00. «Атеист» яха кинолекторий. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Хлебокомбината клуб. 9.00. «Говза кулгаш» яха клуб. 18.30. Кагирхой салаӀара сайре.

СДЮСШОР гороно майда. НГӀАССР футболах йола Ӏан первенство. 14.30. «Строитель» — «Колос», ЧИТО — «Нефтехимик».

КӀИРАНДИЙНАХЬА

В. И. Ленина цӀерагӀа ДК. 8.30. Машинаца аьхангах хӀамаш е Ӏомавеш вола курсаш. 8.30. «Росинка» яха халхара ансамбль. 9.00. Балетни студи. 9.00. Брейкданс. 9.30 КӀиранден клуб. 10.00. «Улыбка» яха халкъа халхара ансамбль. 10.00. Джазови студи. 10.00. Радиотехнически кружок. 11.00. Бальни а диско а халхарий школа. 13.00. Оперни студи. 13.00. «Меридиан» яха халкъа халхара ансамбль. 14.00. «Искра» яха кхувшбоагӀарий клуб. 14.00. ХӀамаш хьаяха а тега а Ӏомавеш йола курсаш. 15.30 «Живарий, мехкарий!». 19.00. «ВӀашагӀкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цӀерагӀа ДК. 9.00. Авиамоделистий кружок. 15.00. «Къона ленинец» яха кинотеатр. 18.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Химикий ДК. 9.00. «КӀай ладья» яха шахматни клуб. 9.00. ХӀамаш хьаяха а тега а Ӏомавеш йола курсаш. 10.30. «Нийсархо» яха кӀиранден клуб. Интернациональни доттагӀлен утренник. 18.00. Ритмически гимнастика. 18.00. «Корта бохабу маларaш мeларца — къовсам». Тематически кинохьокхар. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Просвещене болхлой ЦӀа. 11.00. Филателистий объединене «Ӏалам лораде» яха маркай выставка. 16.00. Гитаристий ансамбла концерт. 17.00. Сакъердамеча вӀашагӀкхетарий клуб.

«Красный молот» завода ДК. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 15.00. Чтеций конкурс. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Пролетбата цӀерагӀа ДК. 15.00. Игротека. 18.00. «Эффективноста хьасташ» яха экономически комментари. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 11.00. Йийллача наӀарий клуб.

М. Горьке цӀерагӀа клуб. 10.00. Игротека. 14.00. «Сийг» яха берий кинотеатр. 16.00. «Закони тхойи» яха радиоуниверситет. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

КИМ цӀерагӀа клуб. 10.00. «Клубок» яха клуб. 19.00. «Светлячок» яха кинотеатр. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Хлебокомбината клуб. 13.00. «Веста» яха любительски объединени. 16.00. «Фаьлг хьабола!» киноклуб. 19.00. «Машарен хӀама хьакхолларен наькъагӀа» яха кинолекторий.

Редактора зам. **М. М. ХАМХОЕВ**

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 МАРТ
I ПРОГРАММА

7.00 — Ӏуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Эргалонаш: опыти проблемаши. Документальни фильмаш: «Толама къайле», «Кто против? Все за...».
8.45 — «Хьасташ».
10.25 — «Поэзи». Е. Шевелева.
9.15 — «Котбаьннараш».
11.10 — ХӀама леха оамал.
11.40 — Целине вӀашагӀкхетараш. Музыкально - публицистически программа.
12.45 — Болама ихерамзле.
13.15 — «Илли сагаца дус». Э. Колмановский. Е. Евтушенко — «Безий-хьогӀ эрсашта тӀом?».
14.00 — ДоттагӀле. Телевизионни журнал.
14.30, 19.40 — «Кердадараш».
14.45 — «Общественa хетар». Паччахьалкхен предприятеи объединенеи Закона проект ювцаш.
15.40 — Сийлахьча Октябра юбилейга. «Историен довргдоаца мугӀараш», «Дай воӀи». Художественни фильм. 1-гӀа сери.
17.25 — «Дийна Ӏалам».
18.25 — «Бегашта а бокъонца а». Сатирически передача.
19.10 — Телехьажархой хаттараш тӀа жоп лу академика В. Г. Афанасьева.
19.45 — «Дезала го». Американски журналиста Фила Донахью советски дезалашца вӀашагӀкхетар.
20.45 — «Халкъа ашараш».
21.00 — «Ха».
21.40 — Фигурни катани. Дунен чемпионат. ЛоӀаме халхар. США-ра передача.
22.55 — «Кердадараш».
23.00 — «Хорошее настроение». Киноконцерт. Йистедаьлча (00.00) — Шахматни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.20 — Еаш я «Кантабиле». Минскера передача.
8.45 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Ӏуйранара почта».
9.45 — «Вахара къайленаш». Ӏилма - довзийта фильм.
10.00 — «В силу сложившихся обстоятельств», «Равняется минус единица», «Современный холостяк».
11.00 — Лыжни спорт. Дунен кубок. 15 км. МаӀанах.
12.45 — «Вай беш».
13.15 — «Дублер начинает действовать». Субтитрашца художественни фильм.
14.40 — Яздархо В. Распутин волча хьоашалгӀа.
15.30 — «Дийлла кор». Мультипликационни фильм.
15.45 — «Нохч-ГӀалгӀайчен кӀирa».
15.55 — «Спасибо! Пожалуйста!».
16.25 — Киножурнал.
16.35 — «Хьалаш—къахьегамга хьежжа» (нохчий меттала).
16.55 — Марк Рейзен. «Цхьа дийн дерригa вахари». Документальни фильм.
17.15 — ШоллагӀа ерригсоюзни...
17.45 — Спортивни программа: Лыжни двоеборье. Дунен кубок. Трамплина тӀара кхувсавалар. Футбол. СССР чемпионат. «Днепр» — «Зенит». 2-гӀа тайм. Дунен халкъашта юкъера яхьаш. «БӀаьстан чӀагаргаш». Футбол. СССР чемпионат. ЦСКА — «Жальгирис». 2-гӀа тайм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «УнахцӀено».
21.00 — «Ха».
21.40 — Хьех телевизионни театра. А. С. Пушкин «Борис Годунов».
23.15 — «Кердадараш».

15 МАРТ
I ПРОГРАММА

7.00 — Ӏуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.00 — Шахматни выпуск.
8.10 — «Гаяна переборы». ДӀалохх А. Дмитриева.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гӀуланх ду Советски Союза!».
11.00 — «Ӏуйранара почта».
11.30 — Киноафиша.
12.15 — Киножурнал «Ералаш».
12.30 — «Музыкальни киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцӀено».
14.45 — Сийлахьча Октябра юбилейга. «Историен довргдоаца мугӀараш». «Дай воӀи». Художественни фильм. 2-гӀа сери.
16.05 — Фигурни катани. Дунен чемпионат. Кхалнах. ЛоӀаме программа. США-ра передача.
17.10, 19.05, 23.20 — «Кердадараш».
17.15 — «Новкъост Илли» Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Вильнюсера передача.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Дорогой Эдиссон». Телевизионни художественни фильма премьера.
20.30 — «На песенной улице».
21.00 — «Ха».
21.40 — Союзий ЦӀеи Колонни зале искусства говзанчий концерт.
23.25 — «Футбольни обозрени».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дӀаотта».
8.20 — «Пейзажи Киргизии». Телевизионни документальни фильм.
8.35 — «Полоса препятствий». Художественни фильм.
10.00 — Лыжни спорт. Дунен кубок. 10 км. Кхалнах.
11.30 — Дунен музыкальни культура гапзера. И. Стравинский — Кантата.
11.55 — «Эрсий къамаьл».
12.25 — «Нарком стали». Телевизионни документальни фильм.
13.00 — «Откровенный разговор».
14.00 — «Пушкин. Последний акт». Телевизионни художественни фильма премьера.
14.40 — «Майрахочун доги». Мультипликационни фильм.
15.00 — «Дунен кагирхойи».
16.00 — «Гуццар — теша хала дар».
17.00 — «ЙицлургйоаЦа музыкальни сайренаш». А. Дворжак. Виолончела оркестрана лаьрхӀа концерт.
17.45 — Спортивни программа: Лыжни двоеборье. Дунен кубок. 15 км. МаӀанах. Ленинградера передача. Футбол. СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Динамо» (Минск).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Художественни гимнастика. «Советская культура» яхача газета призах. Дунен халкъашта юкъера яхьаш.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Чужие страсти». Художественни фильм.

16 МАРТ
I ПРОГРАММА

7.00 — Ӏуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.00 — Шахматни выпуск.
8.10 — С. Михалкова турпалаш экрана тӀа. «Тхона шо деза».
9.30 — «Кердадараш».
17.00 — «Кердадараш».
17.10 — ВЛКСМ XX-ча съезда наькъадолхаш.
17.40 — «Массаза а маях хьежалба». 2-гӀа Ерригсоюзни самодеятельни творчества фестиваль.
18.10 — «Бакъдолчун уллув оттар». «Кубань» яхача агропромышленни комбинатах.
18.40, 23.00 — «Тахан дунен тӀа».
18.50 — Фигурни катани. Дунен чемпионат. Хьокхар выступленеш. США-ра передача. Перерыв йолча хана — «Кердадараш».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Искусства говзанчаш». СССР халкъа артист Ю. Яковлев.
23.15 — «Ирланди иллеца».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ӏуйранара гимнастика».
8.15 — «Взводный». Телевизионни документальни фильма премьера.
8.35, 9.35 — Истори. 8-гӀа класс.
9.05 — «Хьамсарча лаьттан оаса». Документальни фильм.
10.05 — К. Кулиева поэзи.
10.35, 11.50 — Астрономи. 10-гӀа класс. Седкъий.
11.05 — Юртбоахама знаней университет.
12.20 — «Странный брак». Телевизионни художественни фильма премьера. 1-гӀа сери.
13.30 — Компьютерцара къамаьл.
14.00 — Футбольни обозрени.
14.45 — «Кердадараш».
17.45 — Документальни фильм.
18.30 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».
18.50 — «Мишта хала да чемпион хила».
19.00 — Куйбышевски операн балетен академически театра солиста З. Базоркина концерт.
19.30 — Мультфильм.
19.40 — Исторически фильма экран. «ДемидовгӀар». 1-гӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Странный брак». Телевизионни художественни фильма премьера. 1-гӀа сери.
22.50 — «Кердадараш».

РАДИО

14 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий металла).
10.35 — Реклама.
10.15 — «Вахаро харцду» (гӀалгӀай меттала).
11.00 — «Къонал».
11.30 — «Микрофона хьалхашкара театр».
12.40 — «Сатирически микрофон» (гӀалгӀай меттала).
13.00 — «КПСС XXVII съезда решенеш — вахаре!» «Къахьега — кердача ӀаьдалагӀа» (нохчий меттала).
15.15 — «...Илли а уллув да». Юртбоахама къахьегамхошта лаьрхӀа музыкальни программа.
16.00 — «Бригадни подряд — балха тӀа» (нохчий меттала).
16.15 — «Кавказа Ӏуйренаш» Радиожурнал.
18.00 — «Музыкальни почта» (гӀалгӀай меттала).

УКВ

19.00 — Нохч-ГӀалгӀай ашарий концерт.

15 МАРТ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — Хоамаш.
8.25 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — Жилищно - коммунальни боахамеи бытови гӀулакх дареи болхлошта лаьрхӀа концерт.
15.15 — «Ца малар — вахара норма» (нохчий меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллеца доттагӀал долчарна». Концерт (нохчий меттала).

УКВ

19.00 — А. Шахбулатова иллеш.

16 МАРТ

6.40 — «Юртара вахар» (гӀалгӀай меттала).
6.50 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.21 — «Госприемка: гӀулакхаши йоахонаши» (гӀалгӀай меттала).
8.31 — 9.00 — Ӏуйранара концерт.
9.15 — «Бехктонхама дефицит» (нохчий меттала).
9.30 — «Тхога язду». Письмой обзор.
9.45 — 10.00 — «БХСС служба — 50 шу». Микрофона хьалхашка ва республика ОБХСС начальник В. Колесников.
15.15 — 15.45 — «Кагирхойи хан» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Микрофона хьалхашка я Нохч-ГӀалгӀай инструментальни ансамбли цун солисташи.
16.25 — Х. Осмиев. Лоаца дувцараш (гӀалгӀай меттала).
16.40 — 17.00 — «Саги закони». Радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Реклама.

УКВ

19.00 — «Къона оазаш». Концерт.
19.29 — Инструментальни музыка.

Хоттамаш

Тахан республике гӀоллеи Грозней морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лаьгӀо лоа а делхаш, наькъашка ша билла а йолаш, малхбузехьара секунде 3 — 8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —3 +2, Грозне —1 +1 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш. лоа а делхаш, тайптайпарча оагӀонашкахьара секунде 3 — 7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана — 5 — 10, дийнахьа — 4 +1 градус йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культура — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-04; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

СФ02114. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1055.